

TOPSPORT IN UTRECHT

VOORJAAR '91

VERENIGING SPORTBELANG UTRECHT

RAMSTRAAT 39, 3581 HE UTRECHT

TELEFOON 030 - 52 02 65

TELEFAX 030 - 52 19 39

TOPSPORT IN UTRECHT

INHOUDSOPGAVE

	pagina
1. Inleiding	
1.1. Aanleiding en doelstelling	2
1.2. Reikwijdte van de rapportage	2
1.3. Werkwijze en samenstelling van de werkgroep	3
1.4. Leeswijzer	3
2. Visie op topsport vanuit meerdere perspectieven	
2.1. De (potentiële) topsporter centraal	4
2.2. De sportverenigingen	5
2.3. De toeschouwers	6
2.4. De gemeente	6
2.5. Het bedrijfsleven	7
2.6. De onderwijsinstellingen	8
2.7. De media	8
2.8. Conclusie	8
3. Inventarisatie van topsport in de stad Utrecht	
3.1. Het topsportklimaat in Utrecht	10
3.2. Topsport binnen Utrechtse sportverenigingen	13
3.3. Topsportevenementen in de stad Utrecht	14
3.4. Conclusie	14
4. Elementen van topsportontwikkeling in Utrecht	
4.1. Doelstellingen en uitgangspunten	16
4.2. Voorwaardenscheppend topsportbeleid	17
4.3. Stimulerend topsportbeleid	19
4.4. Organisatie	20
4.5. Financiën	21
4.6. Conclusies	22
5. Plan van aanpak	
5.1. Interne besluitvorming	23
5.2. Vervolgtraject	23

Vereniging Sportbelang Utrecht (V.S.U.),
voorjaar 1991

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1. aanleiding en doelstelling

Het topsportklimaat in de stad Utrecht is niet optimaal. Sporters en sportverenigingen ervaren allerlei belemmeringen bij het streven naar sportprestaties op topniveau. Van verschillende kanten bereikt dit signaal de VSU.

Ondanks de belemmeringen die ervaren worden, wordt toch door vele sporters en sportverenigingen in Utrecht enthousiast gewerkt aan het realiseren van topsport in Utrecht.

Met het aantreden van een nieuwe College van B & W (mei 1990) lijkt een omslagpunt bereikt. Erkend wordt dat er (te) weinig gebeurt op topsportgebied in de stad. Uitlatingen van de sportwethouder duiden er op dat men oog begint te krijgen voor de positieve effecten van topsport(beleid) in Utrecht.

Bovenstaande is voor het Algemeen Bestuur van de VSU aanleiding geweest een werkgroep in te stellen met het verzoek om in een beknopte rapportage een antwoord te formuleren op de volgende vragen:

- * Wat is topsport in Utrecht (kwantitatief/kwalitatief);
- * Welke belemmeringen zijn er m.b.t. het ontwikkelen van topsport in Utrecht c.q. een optimaal topsportklimaat;
- * Welke aanbevelingen kunnen geformuleerd worden om het topsportklimaat in de stad Utrecht te verbeteren;
- * Welke taken vloeien daaruit voort voor:
 - de gemeente Utrecht
 - de Vereniging Sportbelang Utrecht
 - de Utrechtse sportverenigingen.

De werkgroep is daarbij van mening dat er meerdere partners zijn die gezamenlijk een lokaal topsportbeleid zouden moeten dragen. Daarbij wordt m.n. gedacht aan de lokale media, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen.

1.2. Reikwijdte van de rapportage

Deze rapportage pretendeert niet de problematiek rond topsport in Utrecht in de volle breedte, met al haar facetten, in beeld te brengen.

Deze rapportage is bedoeld als aanzet tot verdere discussie over topsport(beleid) in Utrecht. Een discussie waar meerdere partijen bij betrokken dienen te zijn: de gemeente, de VSU, de utrechtse sportverenigingen, lokale media, bedrijfsleven, lokale onderwijsinstellingen en niet in de laatste plaats de sporters zelf.

Een discussie over en een aanzet tot topsport(beleid) is in Utrecht tot op heden nauwelijks van de grond gekomen. De afhoudende opstelling van een aantal bovengenoemde partners heeft daarbij in het verleden mede een rol gespeeld.

De VSU hoopt met dit rapport aan te tonen wat het belang van topsport is voor de stad Utrecht en vervolgens welke concrete stappen, in samenwerking met alle partners, gezet kunnen worden om te komen tot een verbetering van het topsportklimaat in Utrecht.

1.3. samenstelling en werkwijze van de werkgroep

De VSU-werkgroep "Topsport in Utrecht" is als volgt samengesteld:

- * Frans Eppings (voorzitter)
 - secretaris-penningmeester van de VSU, voormalig voorzitter volleybalvereniging 'Utrecht';
- * Wim den Boer
 - voormalig directeur Kon. Ned. Zwembond
- * Pieter Kwantes
 - voormalig voorzitter roeivereniging Viking, bestuurslid Kon. Ned. Roeibond;
- * Martin van der Gugten
 - voorzitter volleybalvereniging Majella, adviseur sportbeleid;
- * Gert Koudijs
 - directeur VSU.

De werkgroep is vanaf 22 augustus 1990 zes keer bijeen geweest. Op basis van in de werkgroep aanwezige ervaringen, informatie over topsportbeleid uit andere steden (o.a. Rotterdam, Eindhoven, Den Haag en Amsterdam) en informatie vanuit het VSU-bureau is deze rapportage opgesteld. Gezien de doelstelling en reikwijdte van deze rapportage is vooralsnog afgezien van uitgebreid kwalitatief of kwantitatief onderzoek in de Utrechtse sportwereld. Dergelijk onderzoek zou wellicht in het verlengde van dit rapport gestart kunnen worden.

De werkgroep spreekt de hoop uit dat dit rapport de aanzet zal zijn tot een gezamenlijke ontwikkeling van topsport(beleid) in Utrecht.

1.4. Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk twee een algemene visie geschetst op topsport vanuit meerdere perspectieven.

In hoofdstuk 3 wordt de specifieke situatie met betrekking tot topsport in Utrecht beschreven.

In het verlengde daarvan worden in hoofdstuk 4 elementen van topsportontwikkeling in Utrecht aangedragen.

Hoe een en ander aangepakt kan worden staat kort beschreven in hoofdstuk 5.

HOOFDSTUK 2 VISIE OP TOPSPORT VANUIT MEERDERE PERSPECTIEVEN

Allereerst is het goed te definiëren wat in dit rapport onder topsport wordt verstaan:

"Topsport is een onderdeel van de wedstrijdsport en wordt uitgeoefend door sommige (onderdelen van) verenigingen. Het kan hierbij gaan om teams of om individuen (jeugd en senioren). Om tot topsport gerekend te worden dient minimaal een prestatie geleverd te worden op nationaal niveau. Dit kan zijn deelname aan wedstrijden op nationaal niveau of een individuele prestatie op genoemd niveau".

(vrij naar een definitie van het Comité Topsport uit 1988).

Ook die prestaties van individuen of teams die gericht zijn op het bereiken van bovenstaand niveau, dienen vanuit het oogpunt van (topsport)beleidsontwikkeling als topsport te worden aange-merkt.

Zodra sportbeoefening een broodwinning wordt/is, is het profsport en valt het buiten de beschouwingen van dit rapport.

2.1. De (potentiële) topsporter (m/v) centraal.

Sport is een gezonde en reële invulling van vrije tijd en voor de talentvolle een doel om via training en techniek de grenzen te verleggen tot het hoogst bereikbare. De sporter dient daarbij karaktervastheid en offerbereidheid te tonen.

Een visie ontwikkelen over topsport betekent het onderzoeken van de wijze waarop een gemeenschap omgaat met mensen die in hun sport het hoogst mogelijke willen bereiken en daarvoor veel offers willen brengen.

Het brengt ons op twee vragen. Waarom zou iemand zo goed mogelijk willen presteren? En, waarom zou een gemeenschap een dergelijk streven moeten steunen?

Het antwoord op de eerste vraag is bekend: er zijn nogal wat uiteenlopende motieven te benoemen. Topsport verleent aan de topsporter aanzien. Een ander motief is het willen verleggen van de grenzen. Nog een andere reden kan zijn de eer die verbonden is aan het gegeven dat de topsporter zijn/haar club, stad of land vertegenwoordigt. En last but not least: degenen die topsport beoefenen houden van hun sport.

Het zijn stuk voor stuk valide redenen, waarvoor niet anders dan respect opgebracht kan worden. Topsporters zijn als zodanig te vergelijken met wetenschapsbeoefenaars of artiesten en musici, die, gelet op hun capaciteiten, in hun discipline het hoogst mogelijke willen bereiken.

Moeilijker te beantwoorden is de vraag waarom een dergelijk streven van individuele personen ondersteund zou moeten worden. Niet zo lang geleden was "topsport" in de ogen van veel mensen een bedenkelijk verschijnsel. Men wees daarbij o.a. op sportverdwazing, het slechte van de "prestatie maatschappij", de invloed van de commercie en de hoge kosten die met topsport gemoeid zijn. De positieve kanten van topsport bleven daarbij onderbelicht. Onmiskenbaar heeft deze opvatting over topsport ook het beleid van landelijke en plaatselijke overheden beïnvloed. Inmiddels is het denken over topsport veranderd: de positieve gevolgen en uitstralingseffecten worden weer meer in beeld gebracht.

De prestaties van topsporters werken stimulerend op de mensen in de omgeving. Belangrijkste reden om als gemeenschap een topsporter uit haar midden te ondersteunen is, dat door de prestaties van de topsporter ook de gemeenschap aanzien en status verkrijgt, hetgeen op zich weer van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van het leefklimaat in die gemeenschap.

Bij topsport dient de topsporter centraal te staan. Topsport is geen abstract gegeven. Het is mensenwerk. Niet zozeer de geleverde topprestatie als wel de vele inspanningen -trainingsuren naast andere offers- die daaraan vooraf gegaan zijn. En zoals bij alle arbeid: de prestatie wordt minder, naarmate niet voldaan wordt aan noodzakelijke randvoorwaarden.

Conclusie: wie kiest voor topsport, kiest er voor (aspirant) topsporters die randvoorwaarden te bieden, die een topprestatie mogelijk maken. Belangrijke voorwaarde daarbij is dat er duidelijkheid bestaat over wat betrokkenen te verwachten hebben. Het is voor een topsporter (en zijn/haar begeleiders) beter te weten dat hij/zij niets te verwachten heeft, dan dat hij/zij voortdurend onzeker is over zijn/haar ondersteuning. Conclusie: een topsporter is alleen gebaat met duidelijkheid over de mate waarin de omgeving hem/haar daadwerkelijk ondersteunt.

2.2. de sportvereniging (kweekvijver en organisatiekader)

Duidelijk moge zijn dat topsport alleen kan bestaan bij de gratie van sportverenigingen ongeacht het feit of zij topsport in hun doelstellingen hebben opgenomen.

Topsport begint bij een goed jeugdbeleid en een actieve uitvoering daarvan. Een goede opvang van de jeugd kan tot gevolg hebben dat enkele jeugdleden jaren later doorbreken naar de top. Immers een topsporter word je niet zomaar. Het vergt jarenlange training en vraagt jarenlang begeleiding. Een sportvereniging dient daar als eerste voor te zorgen. Een sportvereniging die een goed jeugdbeleid heeft behoeft niet noodzakelijkerwijs topsport na te streven, op voorwaarde dat zij haar leden die dat wensen wel begeleidt naar verenigingen die wel topsport nastreven. Verenigingen zouden daar afspraken over moeten maken, zodat voorkomen wordt, dat de betrokken speler/speelster te maken krijgt met allerlei nare conflicten.

Topsport en het streven naar topsport is voor verenigingen een bijzondere last: zowel financieel als organisatorisch. Niet alleen voor de topsporter zelf maar ook voor zijn vereniging heeft het bereiken van -en het zich handhaven op- een steeds hoger niveau tal van consequenties. Het is dan ook begrijpelijk dat veel verenigingen bij voorbaat topsport en het streven daarnaar als doel uitsluiten. Conclusie: topsport en het streven naar topsport vereist vooraf een welbewuste keuze van de vereniging. Welbewust, omdat de keuze gebaseerd moet zijn op de aanwezigheid van daartoe geschikt kader en op (het vooruitzicht op) daarvoor beschikbare financiële middelen. Duidelijk is daarbij dat verenigingen op hun beurt niet zelfstandig topsport als doelstelling kunnen verwezenlijken. Deze verenigingen hebben ondersteuning van anderen nodig en moeten bereid zijn ondersteuning van anderen te aanvaarden.

Conclusie: topsport binnen een vereniging vraagt van die vereniging dat zij haar structuur daarop afstemt en het besloten karakter van die vereniging tenminste voor een deel opgeeft.

Dat uit zich in allerlei zaken: selectiebeleid, het aantrekken van trainers en coaches en meer in het algemeen een professionele organisatieopzet. Voorwaarde voor topsport als doelstelling is derhalve, dat het management van de vereniging daarop is toegesneden. Afgezien van de kwaliteit van het management moet daarbij continuïteit een voortdurende zorg zijn. Voor een vereniging is topsport een mix van korte en (middel)lange termijnbeleid: voortdurend te controleren en bij te stellen aan de hand van de zich wijzigende omstandigheden.

2.3. de toeschouwers (afnemers van het produkt topsport).

Het gaat hier allereerst om de wisselwerking tussen de topsporter en zijn publiek. Een groot, en bij voorkeur enthousiast, publiek werkt stimulerend op prestaties. Anderzijds dient de sporter te komen tot een zo optimaal mogelijke prestatie om het publiek tevreden te stellen. Ook van belang is echter de wisselwerking tussen publiek en de organisator van de wedstrijd c.q. het evenement. Is de organisatie gebrekkig, dan blijft het publiek weg en is de organisator (financieel nadeel) en de sporter de dupe.

Vastgesteld kan worden dat het publiek steeds kritischer wordt. Het gaat daarbij niet zozeer om de trouwe fans, maar om de mensen die uit een groot aantal mogelijkheden tot vermaak (thuis blijven, theater, andere evenementen) kunnen kiezen. Spreken over toeschouwers betekent derhalve zowel het aantrekken van toeschouwers, als het bedienen van toeschouwers door het (laten) leveren van goede prestaties en het aanbieden van ook voor toeschouwers goede accommodatie c.q. faciliteiten.

2.4. de gemeente

Heeft een gemeente geen beleid dat topsport steunt, dan is het (doen) beoefenen van topsport voor vereniging en (aspirant) topsporter nagenoeg onmogelijk. Zeker in een situatie dat de gemeente -als eigenaar en beheerder van accommodaties- betrokken is bij alles wat met topsport in de stad te maken heeft.

Tal van grote gemeenten in Nederland hebben het belang van topsport voor de stad reeds onderkend en vorm gegeven aan de gemeentelijke betrokkenheid daarbij. Diverse gemeenten zijn betrokken bij de organisatie van grote (inter-)nationale sportevenementen met als oogmerk de uitstraling voor de stad.

Eerder is meer in het algemeen aangegeven wat het belang is van topsportbeoefening voor de gemeenschap waarbinnen dat plaatsvindt. Meer in concreto kan dat als volgt ingevuld worden:

a. voorbeeldfunctie voor breedtesport.

Voor de gemeentelijke overheid is de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van haar inwoners een belangrijk punt van zorg. Goed voorbeeld doet goed volgen.

Het voorbeeld van topsporters zal tot gevolg hebben dat ook anderen aan (die) sport gaan doen, hetgeen hun gezondheid en welzijn, en dus ook van hun omgeving, goed zal doen. Tal van malen is al bewezen dat topsport stimulerend werkt ten behoeve van breedtesport. In deze zin dient ook het belang onderkend te worden van topsportbeoefening door sporters met een buitenlandse herkomst.

b. passieve recreatie.

Een goede besteding van de vrije tijd wordt voor mensen steeds belangrijker, met name ook omdat de hoeveelheid vrije tijd voor mensen toeneemt. Het kijken naar (top)sportactiviteiten als vorm van vrije tijdsbesteding is voor zeer veel mensen zeer belangrijk. Inwoners van een grote stad mogen van de gemeentelijke overheid verwachten dat deze vorm van passieve recreatie ook in hun stad mogelijk is.

c. promotie.

De promotionele waarde van topsportactiviteiten zijn genoegzaam bekend. Topsportactiviteiten zijn belangrijk voor de promotie van de stad. Andere gemeenten gebruiken topsport welbewust als een mogelijkheid om anderen duidelijk te maken wat die stad in vergelijking met andere steden te bieden heeft. (Top)sport dient in dit opzicht ook niet uitsluitend op zichzelf bezien te worden. Het behoort tot tal van andere aspecten, die aangeven wat het leefklimaat van een stad is.

d. economische waarde.

Topsport heeft zich ontwikkeld tot een economisch gebeuren. Een groot aantal inwoners van de stad heeft op deze grond direct dan wel indirect belang bij topsportactiviteiten in de stad. Met topsport (inclusief het randgebeuren als horeca, materiaal, transport en sportartikelen) zijn miljoenen guldens gemoeid. Van gemeentewege dienen de daarmee gemoeide belangen bevorderd te worden.

2.5. het bedrijfsleven.

Is in 2.4. de promotionele waarde van topsport voor een gemeente beschreven, de promotionele waarde van (top)sport voor het (lokale) bedrijfsleven kan niet genoeg benadrukt worden. Ook bedrijven willen zich profileren als sportieve en aktieve ondernemingen. Ondersteuning van topsport(activiteiten) is bij uitstek een middel voor het bedrijfsleven om zich nationaal en internationaal te manifesteren.

Ook op lokaal niveau kan ondersteuning van topsporters en/of topsport-evenementen, bijvoorbeeld d.m.v. sponsoring, positief bijdragen aan het imago van een bedrijf.

In de praktijk blijkt dat de link tussen lokaal bedrijfsleven en lokale topsporters en -verenigingen minder vaak wordt gelegd dan op nationaal niveau. Nieuwe vormen van samenwerking waarbij ook de gemeente en lokale onderwijsinstellingen worden betrokken, kunnen hierin verbetering brengen.

2.6. De onderwijsinstituten.

Topsport bedrijven en studeren gaat vaak moeilijk samen. Beide vergen veel tijdsbeslag en veel inspanningen. Het één hoeft niet ten koste te gaan van het ander, als beide activiteiten planmatig op elkaar afgestemd kunnen worden.

Lokale onderwijsinstituten kunnen hier een rol vervullen door het aanbieden van aangepaste studieprogramma's voor -potentiële- topsporters.

Ook met andere middelen kunnen zij die sporters ondersteunen.

De promotionele uitstraling van topsport(ers) geldt evenzeer voor lokale onderwijsinstituten. Onderwijsinstituten moeten met elkaar concurreren als het gaat om een voldoende instroom van leerlingen te bewerkstelligen. Het aan kunnen bieden van (top)sportfaciliteiten kan daarbij een belangrijke pré zijn.

In de komende jaren wordt dat des te meer van belang gezien de demografische ontwikkelingen. Een goed lokaal (top)sportklimaat (en daaraan gekoppeld een goed gebruik van de lokale sportverenigingen door de studenten van de bedoelde onderwijsinstituten) zal daaraan bij kunnen dragen.

2.7. De media.

Als het om topsport gaat is de ondersteuning vanuit de media een *conditio sine qua non*. De media zijn de schakel tussen de topsporter (en zijn vereniging) en het publiek.

Het belang van een optimaal topsportklimaat voor lokale media is veelzijdig. In een dergelijk topsportklimaat worden veel activiteiten ontwikkeld. Sportieve activiteiten met een positieve uitstraling die veel publiek trekken. Gezien de publieke belangstelling in Nederland zijn dat vaak gebeurtenissen met een grote nieuwsaarde. Ook kan een medium haar naam verbinden aan dergelijke evenementen.

Topsportactiviteiten genereren veel meer activiteiten op verschillende andere terreinen, bijv. transport, horeca, toerisme etc. Al deze activiteiten zullen hun weerslag kunnen vinden in de media. Hetzij redactioneel hetzij in de vorm van advertenties.

2.8. conclusie (belang van topsport).

- a. Topsport is een facet van een samenleving, dat uit die samenleving niet weggedacht kan worden. Topsport heeft in allerlei opzichten een stimulerende werking op die samenleving.
- b. De mate waarop die samenleving in haar verschillende geledingen en op de verschillende niveaus de topsporter ondersteuning biedt, bepaalt het niveau van topsportbeoefening. Duidelijkheid is daarbij een eerste vereiste.
- c. Topsportbeoefening vereist een sterk management.
- d. Topsport binnen een vereniging veroorzaakt een cultuurverandering binnen die vereniging: een vereniging die topsportbeoefening nastreeft is meer afhankelijk van de buitenwereld dan een vereniging die dat niet doet.
- e. Topsport kan niet zonder financiële ondersteuning van derden.
- f. Onmiskenbaar is topsport medebepalend voor de aantrekkelijkheid van breedtesport.

- g. Onmiskenbaar is de promotionele waarde van topsport voor zowel de gemeente en haar inwoners als voor het bedrijfsleven.
- h. Een goed sportklimaat (resultierend in topsport) in de stad is van groot belang voor de aantrekkelijkheid van lokale onderwijsinstituten.
- i. Topsportbeoefening vraagt ondersteuning van de lokale media.

De algemene slotconclusie van dit hoofdstuk is dat het belang van topsport voor een grote stad buiten kijf staat.

Een gemeentebreed topsportbeleid moet gedragen worden door alle betrokken partijen c.q. partners. Alleen gezamenlijk kan een optimalisering van het topsportklimaat bereikt worden.

HOOFDSTUK 3 INVENTARISATIE VAN TOPSPORT IN DE STAD UTRECHT

3.1. het topsportklimaat in Utrecht

Het topsportklimaat in een stad als Utrecht wordt door een aantal factoren bepaald:

a) individuele sporters & sportverenigingen

In Utrecht is een groot aantal sporters en sportverenigingen actief dat presteert op topsportniveau of daarnaar streeft. De Utrechtse sportwereld heeft de potentie, in verschillende takken van sport, op topniveau te presteren (zie verder paragraaf 3.2.).

b) De Vereniging Sportbelang Utrecht (VSU)

Vanaf haar oprichting heeft de VSU, als representant van de Utrechtse sportwereld, nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het stimuleren van topsport en het ontwikkelen van een topsportbeleid in Utrecht. Dit vanwege het belang van topsport (zie hoofdstuk 2).

Met dit rapport hoopt de VSU een nieuwe aanzet te geven tot het verbeteren van het topsportklimaat in Utrecht.

c) de gemeente Utrecht

In haar reactie op het VSU-Beleidsplan 1989-1993 erkent het Utrechtse College van B & W dat van topsport stimulansen kunnen uitgaan op de breedtesport. Het zwaartepunt van de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van topsport ziet het College echter meer op rijksoverheidsniveau.

Incidenteel is de gemeente wel eens bereid wat te doen voor individuele topsporters m.b.t. het ter beschikking stellen van trainingsfaciliteiten.

Deze afhoudende opstelling van de gemeente Utrecht heeft in het verleden weinig bijgedragen tot de ontwikkeling een optimaal sportklimaat in de stad.

Mogelijk is daar enige verandering in gekomen met het aantreden -mei 1990- van een nieuw College van B & W en een nieuwe sportwethouder. In het College-programma voor de periode 1990-1994 valt o.a. te lezen dat "de gemeente bevordert dat internationale sportevenementen in Utrecht plaatsvinden".

Hiermee is nog niet gezegd dat dit topsportevenementen zullen zijn en welke financiële en facilitaire voorwaarden de gemeente gaat scheppen om dit daadwerkelijk mogelijk te maken.

Recente uitspraken van de wethouder sportzaken ("Ik ben het er volledig mee eens dat in Utrecht een manco aan topsportevenementen bestaat", Stadsblad 23 mei 1990) wijzen mogelijk op een accent verschuiving in het gemeentelijk sportbeleid met meer oog voor de positieve effecten van topsport in Utrecht.

In zijn rede voor de VSU-Ledenraad (27 november 1990) benadrukte sportwethouder Kernkamp de relatie die hij ziet tussen internationalisering en topsport: "Internationalisering willen wij van harte ondersteunen.

Dan zou per saldo wellicht ook de topsport er eindelijk voor Utrecht weer aan kunnen komen".

Verder meldde hij dat de gemeente niet negatief staat tegenover aanpassingen van bestaande accommodaties, zodat er meer op internationaal- c.q. topsport-niveau georganiseerd kan worden in Utrecht. Hij benadrukte daarbij dat het initiatief moet liggen bij het particulier initiatief, c.q. de sportverenigingen: "Als met kleine aanpassingen, in samenwerking met de DSR, meer topsport wordt mogelijk gemaakt, ben ik bereid te zeggen dat in die zin topsport in Utrecht wordt ondersteund".

Politieke partijen, vertegenwoordigd in de gemeenteraad, stellen hun politieke programma's op. Op basis daarvan wordt het Collegeprogramma opgesteld en maakt de gemeente haar keuzes.

In die programma's worden de begrippen profsport en topsport vaak door elkaar gehaald. Vrijwel alle politieke partijen zien geen taak voor de gemeente weggelegd m.b.t. de ontwikkeling van profsport. Ten onrechte ziet met dan ook geen taak m.b.t. topsport. Beseft zal moeten worden dat als gesproken wordt over de stimulering van topsport in Utrecht, het gaat om amateursporters die faciliteiten en ondersteuning verdienen bij het bereiken van hun top.

Met betrekking tot (top)sport in Utrecht is de positie van de Dienst voor Sport en Recreatie (DSR) van bijzonder belang. De DSR neemt praktisch een monopolie-positie in m.b.t. het beheer van de lokale sportaccommodaties.

Bedacht dient te worden dat een gemeentelijke dienst, dus ook de DSR, handelt op basis van politieke keuzes van B&W en gemeenteraad. Echter de invloed van de DSR kan gezien worden op zowel beleidsniveau als uitvoerend niveau.

Het niet of nauwelijks ondersteunen van topsport in Utrecht kan derhalve niet uitsluitend afgedaan worden als een gevolg van eerder gemaakte politieke keuzes: de beleidsvrijheid van de DSR laat ruimte, even zo goed als de ruimte die de DSR heeft bij de uitvoering van de haar opgedragen taken.

De positie van de DSR binnen het gemeentelijk bestel betekent ook dat de DSR naar andere diensten toe het belang van topsport moet bepleiten. Met betrekking tot sportbeoefening en dus ook topsportbeoefening in Utrecht en door haar bewoners dient de DSR, daarbij gesteund door anderen, een krachtig ambassadeur te zijn. Vervult de DSR deze taak niet naar behoren, dan is zij een roepende in de woestijn en krijgt de (top)sport in Utrecht niet de aandacht en de waardering die zij verdient.

d) lokale media

In paragraaf 2.7. is gewezen op het belang van een goed topsportklimaat voor de lokale media.

Het Utrechts Nieuwsblad neemt in Utrecht van oudsher een monopoliepositie in. Dezelfde uitgever is ook verantwoordelijk voor het Stadsblad, diverse huis-aan-huisbladen en de kabelkrant.

Daarnaast is de lokale en regionale media in opmars. De voorwaarden voor deze media om uit te groeien tot volwaardige media worden steeds gunstiger.

Sponsoring is een belangrijke financiële voorwaarde bij topsport. Van belang daarbij is welke tegenprestaties topsporters c.q.-verenigingen kunnen bieden aan hun sponsors. Naamsvermelding in de media is daar een onderdeel van.

Het beleid van het Utrechts Nieuwsblad is zeer terughoudend als het gaat om het vermelden van sponsornamen bij wedstrijdverslagen. Door vele sporters/verenigingen wordt dit als belemmering gezien bij het verwerven van sponsors.

Het Stadsblad voert een ruimhartiger beleid m.b.t. het vermelden van sponsornamen. Ook de overige huis-aan-huis bladen gaan daarbij verder dan bijvoorbeeld het UN.

Vooralsnog is het restrictieve beleid van de directie en sportredactie van het UN in belangrijke mate medebepalend voor het al dan niet aanwezig zijn van topsport in de stad. Van het UN mag verwacht worden dat zij deze verantwoordelijkheid onderkent en dat zij, wanneer zij echt wil meewerken aan het tot stand komen van een duurzaam topsportklimaat in Utrecht, het directie- en redactiebeleid terzake aanpast.

Stadsomroep Utrecht (voorheen Domroep) biedt op radio en televisie veel aandacht aan sporten in Utrecht. Onder andere tijdens het radio-sport-programma op zaterdag- en zondagmiddag en tijdens de zaterdagse televisie-uitzendingen.

De lokale omroep is, als het gaat om het vermelden van sponsornamen, gebonden aan de Mediawet en regels van het Commissariaat van de Media. Binnen bepaalde grenzen worden sponsornamen wel vermeld.

Nieuwe ontwikkeling is de komst van lokale reclame waarbij samengewerkt moet gaan worden tussen lokale omroep en lokale media. In Utrecht wordt momenteel een samenwerking voorbereid tussen Utrechts Nieuwsblad, Stadsomroep Utrecht en provinciale omroep Utrecht op dat punt. Tevens is sprake van een fusie tussen stadsomroep en regionale omroep Utrecht. Eén en ander kan consequenties hebben voor de ruimte bij sportverslaggeving en sponsorvermelding.

Vooralsnog kan geconcludeerd worden dat de houding van de lokale media in Utrecht als belemmering wordt ervaren bij de ontwikkeling van een optimaal topsportklimaat in de stad Utrecht.

e) lokaal bedrijfsleven

Als jaarbeursstad, als knooppunt van zakelijke en industriële activiteiten dient ook het Utrechtse bedrijfsleven zich nationaal en internationaal actief te manifesteren.

Een algemeen gehoorde opmerking is dat het Utrechtse bedrijfsleven niet sponsorminded is. Zonder gedegen onderzoek is deze stelling moeilijk te onderbouwen.

Van belang is 'het utrechts bedrijfsleven' nader te preciseren. Het midden- en kleinbedrijf is over het algemeen wel sponsorminded. Vele Utrechtse sportverenigingen doen niet tevergeefs een beroep op het Utrechts midden- en kleinbedrijf als het gaat om shirt-sponsoring, bord-sponsoring, advertenties in clubbladen etc. Daarbij gaat het veelal om relatief kleine bedragen.

Voor het structureel mogelijk maken van topsportbeoefening is echter meer nodig.

Veel moeilijker aanspreekbaar als potentiële sponsors zijn grotere bedrijven c.q. instellingen in sectoren als: automatisering, dienstverlening, verzekeringen etc. In Utrecht is een groot aantal van dergelijke bedrijven gevestigd. Deze opereren op regionaal, landelijk en internationaal niveau.

Bezien dient te worden of de wijze van ondersteuning van het Utrechtse sportgebeuren door het Utrechtse bedrijfsleven verbeterd kan worden.

Bedrijven worden overstelpt met verzoeken om sponsoring, met als gevolg dat ondersteuning door individuele bedrijven nauwelijks meer in overweging genomen wordt. Ook in deze kan en moet gezocht worden naar nieuwe vormen van samenwerking.

Partners daarbij kunnen zijn de Kamer van Koophandel (KvK) en Kring van Utrechtse Ondernemingen (KUO).

f) lokale onderwijsinstellingen

Lokale onderwijsinstellingen (m.n. HBO, VWO en WO) kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een topsportklimaat. Door bijvoorbeeld topsporters te ondersteunen met aangepaste studieprogramma's. Dergelijke topsporters kunnen als PR-effect voor de betreffende onderwijsinstelling gezien worden (zie ook 2.6.).

Een overzicht van wat Utrechtse onderwijsinstellingen doen, kunnen doen en/of bereid zijn te doen voor topsporters is (nog) niet voorhanden.

De beschikbare en benodigde sportvoorzieningen en -faciliteiten bij de Rijksuniversiteit Utrecht staan momenteel ter discussie.

Er zijn vergevorderde plannen m.b.t. het opknappen en uitbreiden van sportpark De Uithof. Het bestuur van de Universiteit onderkent het wervende en promotionele aspect van goede sportvoorzieningen voor de Universiteit als geheel.

Ook op dit punt zou meer samenwerking tot stand moeten komen. Zodat beschikbare accommodaties en overige faciliteiten de Utrechtse gemeenschap in den brede ten goede kunnen komen.

3.2. topsport binnen Utrechtse sportverenigingen

Met in gedachte de eerder gegeven definitie van topsport wordt in Utrecht in vrijwel alle takken van sport op topsportniveau gepresteerd. Individueel en in teamverband.

Daarnaast wordt door een aantal Utrechtse sportverenigingen nadrukkelijk gestreefd naar presteren op topsportniveau.

Dit valt af te meten aan de inzet van sporttechnisch kader, de besteding van financiële middelen en de verenigingscultuur bij de betreffende verenigingen.

3.3. Topsportevenementen in de stad Utrecht

In Utrecht worden jaarlijks vele tientallen sportevenementen georganiseerd; nationale en internationale tournooien in verschillende takken van sport.

Vele daarvan vinden jaarlijks plaats, andere worden georganiseerd ter gelegenheid van jubilea e.d. Deze evenementen verschillen qua opzet en niveau (van sportbeoefening).

Onder topsportevenementen kunnen gerangschikt worden: tournooien en/of interlands waar in de betreffende tak van sport op topniveau gepresteerd wordt of evenementen met een promotioneel effect voor topsportbeoefening.

Bijvoorbeeld:

- * Paas-worsteltournooi van De Halter.
- * Turngala's, -clinics, -stedenontmoetingen georganiseerd door D.O.O.
- * Utrechtse waterpolodagen georganiseerd door UZSC. Met het verdwijnen van het 50-meter buitenbad bij zwembad Den Hommel komt ook een einde van de roemruchte geschiedenis van de Utrechtse waterpolodagen.
- * Utrecht-marathon, jaarlijks georganiseerd door Hellas, politie Utrecht en Utrechts Nieuwsblad.
- * De Utrechtse Volleybalweek
Georganiseerd door de vv 'Utrecht' met verschillende programma-onderdelen o.a. clinics, interlands.
- * De Singelloop georganiseerd door de atletiekvereniging Hermes.

In het verleden hebben wel degelijk topsportevenementen plaats gevonden in Utrecht. Te denken valt aan: EK-zwemmen in 1966, EJK-atletiek in 1981, WK-honkbal in 1986, EK-hockey ook in 1986.

Officiële interlands of voorrondes van nationale vertegenwoordigende teams vinden relatief weinig in Utrecht plaats. Utrecht heeft weinig historie in deze.

De conclusie kan niet anders zijn dan dat in Utrecht een schamel aantal topsportevenementen heeft plaatsgevonden.

3.4. conclusie

De conclusie is dat de stad Utrecht -ondanks een aantal knelpunten- in potentie voldoende mogelijkheden biedt om te komen tot een volwaardig topsportklimaat.

* potentie

- een brede basis van georganiseerde sporters (w.o. vele studenten-sporters), in praktisch alle takken van sport.
- meerdere sporters en sportverenigingen die een historie hebben op topsportgebied, hedentendage op topsportniveau presteren en/of nadrukkelijk streven naar presteren op topsportniveau;
- een -vooralnog beperkt- aantal sportaccommodaties dat geschikt is (of te maken is) voor topsportbeoefening (zie ook bijlage 1)
- een veelvormig aanbod van lokale media;
- een gevarieerd lokaal bedrijfsleven met in potentie sterke mogelijkheden richting sportsponsoring;
- een samenwerkingsverband vanuit de Utrechtse sportwereld (VSU);
- een breed pallet aan onderwijsinstellingen (HBO en Universitair).

* knelpunten

- een gemeentebestuur dat vooralsnog geen taak voor zich ziet weggelegd m.b.t. topsport(beleid);
- begripsverwarring bij de Utrechtse politieke partijen rond profsport en topsport die de discussie over topsportstimulering bemoeilijkt;
- onvoldoende accommodaties en andere financiële en facilitaire ondersteuningsmogelijkheden voor topsportbeoefening;
- beperkingen bij de lokale media m.b.t. vermelden van sponsor-namen;
- onvoldoende bewustzijn bij lokaal bedrijfsleven van de mogelijkheden tot en voordelen van ondersteuning Utrechtse topsporters;
- onvoldoende bewustzijn bij lokale onderwijsinstellingen van de mogelijkheden tot en voordelen van ondersteuning Utrechtse topsporters;
- onvoldoende onderkenning van het belang van topsport in de stad Utrecht bij verschillende geledingen in de stedelijke samenleving.
- gebrek aan samenwerking tussen de m.b.t. topsportontwikkeling te onderscheiden partners.

4.1. Doelstelling en uitgangspunten

In de huidige internationale verhoudingen vormen inzet en capaciteit van de topsporter en goede wil binnen een vereniging noodzakelijke, maar niet meer voldoende voorwaarden voor de ontwikkeling en bestending van topsport. Ook bij (inter-)nationale sportevenementen leggen de grote sportieve, financiële en media-belangen een dermate zware druk op de organisatie, dat deze in de praktijk dan ook niet of nauwelijks meer alleen door goedwillende vrijwilligers kan worden gerealiseerd.

In het voorgaande hoofdstuk is aangegeven, dat in de stad Utrecht binnen diverse verenigingen op bescheiden schaal topsport wordt beoefend en enkele topsportevenementen plaatsvinden. Tevens wordt echter geconstateerd, dat er knelpunten bestaan, die een gestructureerde ontwikkeling van topsport en het organiseren van grootschalige topsportevenementen belemmeren.

In dit hoofdstuk wordt een aantal elementen beschreven, aansluitend bij de in hoofdstuk 3 gesignaleerde knelpunten en potentie, dat de basis kan vormen voor verbetering van het topsportklimaat in de stad Utrecht. Hierbij staat de inbreng van de diverse bij topsport betrokken organisaties centraal. Op basis van nader overleg zullen de hier gepresenteerde elementen samengevoegd moeten worden tot een gericht samenwerkingsverband tussen deze organisaties (integraal topsportmodel). De doelstelling van een dergelijk samenwerkingsverband kan als volgt geformuleerd worden:

Het in samenwerking tussen de bij topsport betrokken organisaties (sportverenigingen/-bonden, overheid, bedrijfsleven, media en opleidingsinstituten) realiseren van de randvoorwaarden, die een gestructureerde ontwikkeling en bestending van topsport binnen Utrechtse sportverenigingen en het doen plaatsvinden van topsportevenementen binnen de stad Utrecht mogelijk maken dan wel stimuleren.

Hieraan liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag:

- Alle bovengenoemde organisaties hebben (op hun eigen manier) belang bij topsportontwikkeling binnen de stad Utrecht;
- Zonder een gezamenlijke inspanning van deze organisaties zal de ontwikkeling van topsport niet of nauwelijks van de grond kunnen komen;
- De vorm en inhoud van de samenwerking zal in nader overleg tussen deze organisaties moeten worden vastgesteld;
- Er bestaat een wederzijdse relatie tussen algemene topsportontwikkeling binnen verenigingen en het organiseren van topsportevenementen;
- Uit pragmatische overwegingen zal wellicht op basis van verschillende argumenten een keuze voor een aantal takken van sport cq. evenementen moeten plaatsvinden.

4.2 Voorwaardenscheppend topsportbeleid

Teneinde de bovenstaande doelstelling te kunnen realiseren zal tenminste voldaan moeten worden aan de volgende randvoorwaarden:

a. voldoende en geschikte topsportaccommodaties

Evenals voor de breedtesport is het voor de topsport van groot belang om gebruik te kunnen maken van kwalitatief geschikte accommodaties voor trainingen en wedstrijden. In de meeste takken van sport liggen de eisen voor topsportaccommodaties echter hoger dan voor de breedtesportaccommodaties (internationale speelnormen, publieks- en mediavoorzieningen, veiligheid e.d.). Afhankelijk van een keuze voor diverse takken van sport zal moeten worden nagegaan in hoeverre uitbreiding dan wel verbetering van de bestaande accommodaties noodzakelijk is om topsportontwikkeling en -evenementen in de desbetreffende takken van sport mogelijk te maken. Daarbij zal tevens aandacht moeten worden besteed aan aangepaste beheersconstructies (Verenigingshallenplan, publiek-private samenwerking e.d.)

In dit kader zou aan de gemeentelijke werkgroep "herstructurering van sportaccommodaties" een extra opdracht meegegeven kunnen worden. Deze werkgroep zou ook kunnen kijken naar de geschiktheid en eventuele manco's daarbij van de Utrechtse accommodaties m.b.t. topsportbeoefening.

b. opleiding en begeleiding van kader

De opleiding van sporttechnisch en arbitrerend kader is primair een verantwoordelijkheid van de sportbonden. De meeste sportbonden verzorgen daarbij een opleiding voor trainers/coaches en scheidsrechters op (inter-)nationaal niveau. Cursussen voor bestuurskader worden onder andere door de provinciale sportraden aangeboden.

In Utrecht verzorgt de VSU bestuurskadercursussen en ook cursussen Sportsponsoring en Sportmarketing.

In de kaderopleidingen wordt over het algemeen weinig aandacht besteed aan topsportontwikkeling binnen de verenigingen. Het is dan ook wenselijk om het betrokken kader binnen topsportverenigingen in deze richting te scholen en te begeleiden. Deze scholing en begeleiding heeft bij voorkeur het karakter van een in-service-training (zie ook punt g en h).

c. maatschappelijke begeleiding

Om te kunnen presteren op (inter-)nationaal niveau moeten topsporters veel tijd investeren in hun sport. In de praktijk blijkt dit vaak moeilijk te combineren met werk of studie. Tegen de achtergrond dat slechts zeer weinig topsporters een inkomen via de sport kunnen verwerven en dit meestal van tijdelijke aard is, staan veel (potentiële) topsporters voor een dilemma tussen topsport en hun maatschappelijke loopbaan. Een groot aantal (potentiële) topsporters beëindigt hierdoor vroegtijdig hun sportcarrière of wordt weggelokt naar topsportverenigingen buiten Utrecht.

Naast directe financiële ondersteuning kan in het kader van maatschappelijke begeleiding ook aan andere ondersteuningsmogelijkheden gedacht worden.

Zo is het wenselijk om in overleg met de opleidingsinstituten (middelbare scholen, hogescholen en universiteiten) in Utrecht specifieke programma's te ontwikkelen, waarbinnen opleiding en topsport beter gecombineerd kunnen worden.

Daarnaast zal nagegaan moeten worden in hoeverre binnen de gemeente (als grootste werkgever) en het bedrijfsleven (parttime-) banen kunnen worden gevonden, waarbij rekening kan worden gehouden met de verplichtingen van de topsporter. Ondersteuning kan bijvoorbeeld plaatsvinden in de vorm van parttime banen die full-time betaald worden, waarbij de werknemer/topsporters een aantal functies vervult in het kader van de PR van het bedrijf.

Ook huisvesting is een belangrijke element bij maatschappelijke begeleiding. Utrechtse topsporters worden vaak weggelokt door verenigingen in andere gemeenten die -in samenwerking met die gemeente- huisvesting aan kan bieden.

Tenslotte is het wenselijk om een geselecteerde groep topsporters van een aanvullend inkomen te voorzien, zodat ze gedurende hun topsportloopbaan tenminste van een redelijk inkomen zijn verzekerd.

Deze topsporters zouden hiervoor tevens een aantal diensten kunnen verlenen (sportambassadeurs) met betrekking tot bevordering van de breedtesport en schoolsport.

Maatschappelijke begeleiding kan vorm worden gegeven in een lokaal 'topsportplatform'. De gemeente Arnhem is hiervan een voorbeeld. In een topsportplatform participeert o.a. de lokale sport, bedrijfsleven en de gemeente. De gemeente participeert dan met "diensten" als: huisvesting, sociale dienst, arbeidsbureau.

Op die manier kan de gemeente een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het stimuleren en instandhouden van een topsportklimaat in Utrecht.

Ook de provincie Utrecht kan een rol spelen bij het topsportklimaat. Daarbij kan o.a. gedacht worden aan de hierboven genoemde elementen van maatschappelijke begeleiding.

De mogelijke betrokkenheid van de provincie Utrecht moet nader onderzocht worden. Het belang en effect van topsport beperkt zich zeker niet tot de stad.

d. (para-)medische en mentale begeleiding

Voor de (para-)medische begeleiding van topsporters zal nagegaan moeten worden in hoeverre samenwerking kan worden gevonden met het Janus Jongbloed Research Centre (Rijks Universiteit Utrecht), Sport Medisch Adviescentrum Utrecht (SMA) en de Academie voor Fysiotherapie.

Voor de mentale begeleiding kan enerzijds gebruik worden gemaakt van de kennis en ervaring, die binnen de Nederlandse Sport Federatie voorhanden is (NSF-applicaties). Anderzijds kan nagegaan worden in hoeverre samenwerking kan worden gevonden met de Psychologische Faculteit van de Rijks Universiteit Utrecht en de Faculteit Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam.

e. publiciteit

Topsport heeft een aanzienlijke publiciteitswaarde. De publiciteit is echter ook van groot belang voor de topsport. Het bedrijfsleven investeert onder meer aanzienlijke bedragen in de (top-)sport omdat langs deze weg publiciteit in de media wordt verkregen. Daarbij is het van groot belang dat, binnen de geldende regels van de mediawet, naamsvermelding in de (lokale en landelijke) media kan plaatsvinden. Hierover zal met name met het grootste regionale dagblad van Utrecht (Utrechts Nieuwsblad) overleg moeten worden gevoerd. Verder is het tevens van groot belang dat topsportverenigingen en organisatiecomité's van topsportevenementen optimaal gebruik maken van de mogelijkheden om publiciteit te verkrijgen. Hieraan wordt tijdens de cursussen Sportsponsoring en Sportmarketing van de VSU aandacht besteed. Ook tijdens de in-service-training van het topsportkader en het te ontwikkelen topsportplan (zie punt g en h) kan hieraan aandacht worden besteed.

f. financiering

Naast de vorm van individuele financiële ondersteuning die onder c) genoemd wordt zal ten behoeve van grootschalige topsportevenementen nagegaan moeten worden of er een evenementensubsidie en een topsportgarantiefonds kunnen worden gecreëerd.

De evenementensubsidie zal met name een financiële steun in de rug kunnen betekenen voor de organisatie-comité's, waardoor in veel gevallen tevens private investeerders over de streep getrokken kunnen worden.

Hier kan de gemeente Den Haag als voorbeeld dienen. Die gemeente stelt jaarlijks f 100.000,- ter beschikking voor het verwerven van belangrijke sportevenementen.

Het garantiefonds dient met name om dekking te kunnen bieden voor de vaak grote investeringen, die aan de organisatie van een topsportevenement verbonden zijn en in tijd meestal vooruitlopen op de inkomstenverwerving. Het uitgangspunt dient hierbij te zijn dat er een minimaal sluitende evenementbegroting kan worden opgesteld.

Utrecht kent van oudsher het Sportraadfonds. Daaruit worden talentvolle sporters ondersteund, bijvoorbeeld m.b.t. trainingsstages in het buitenland. Overlegd zal moeten worden met de beheerders van het Sportraadfonds, of de doelstellingen van het fonds verbreed kunnen worden. Een verbreding bijvoorbeeld in de richting van begeleiding van (aankomende) topsporters.

4.3 Stimulerend topsportbeleid

In paragraaf 4.2. zijn de randvoorwaarden beschreven, die voor topsportontwikkeling van groot belang zijn. Wanneer er niet aan deze randvoorwaarden wordt voldaan, zal er niet of nauwelijks sprake kunnen zijn van gerichte topsportontwikkeling. Toch vormt het bieden van gelegenheid voor topsport nog niet altijd voldoende basis voor het daadwerkelijk tot stand brengen van topsportinitiatieven.

In deze paragraaf worden twee elementen aan de voorgaande toegevoegd, die de overgang van passief naar actief beleid betekenen.

g. projectmatige ondersteuning van topsportverenigingen

De interne organisatie van (potentiële) topsportverenigingen is niet altijd optimaal toegesneden op het ontwikkelen en in stand houden van topsport. Knelpunten in de verenigingsorganisatie kunnen dan ook een belemmering vormen om effectief gebruik te kunnen maken van de geboden mogelijkheden met betrekking tot topsportontwikkeling. Het is wenselijk om verenigingen op projectbasis ondersteuning te bieden bij het zonodig aanpassen van de interne structuur, het opleiden van kader en het ontwikkelen van een topsportplan.

Teneinde meer inzicht te krijgen in de topsportstructuren en-initiatieven, verdient het aanbeveling om een gericht onderzoek uit te voeren onder een aantal 'succesvolle' topsportverenigingen binnen en buiten Utrecht. Deze ervaringen kunnen vervolgens de basis vormen van het projectmatige ondersteuningsaanbod. Aangezien de resultaten van een dergelijk onderzoek van landelijke betekenis zullen zijn, is het mogelijk om hiervoor een subsidieverzoek in te dienen bij WVC/NSF.

h. projectmatige ondersteuning van topsportevenementen

Bij het opzetten van een topsportevenement zijn accommodatie, (vrijwillig en professioneel) kader, publiciteit en financiën van groot belang. Daarnaast zullen goede contacten moeten worden opgebouwd met de betreffende nationale sportbonden (en in het verlengde hiervan de internationale federaties). Zeker bij de opzet van een nieuw evenement of (inter-)nationaal kampioenschap zal een gedegen organisatievorm en een draaiboek moeten worden ontwikkeld. Gezien de grote sportieve, commerciële en mediabelangen is het wenselijk om hierbij ondersteuning te bieden. In de huidige situatie vormt een dergelijke ondersteuning vrijwel altijd een voorwaarde om in aanmerking te komen voor de organisatie van een (inter-) nationaal kampioenschap. Uiteraard zal de ondersteuning bij terugkerende evenementen na verloop van tijd afnemen, aangezien de nodige kennis en ervaring binnen de 'eigen' organisatie wordt opgebouwd.

4.4 Organisatie

Teneinde topsportverenigingen en organisatie-comité's op de hoogte te kunnen houden van relevante ontwikkelingen binnen de sportwereld, het bedrijfsleven en de media is het wenselijk om op dit terrein een informatie-/coördinatiepunt in te stellen.

Bij grootschalige topsportevenementen moeten afspraken gemaakt worden met een groot aantal betrokken partijen, zoals gemeente, (verkeers-) politie, GvU, reiniging, defensie, horeca en dergelijke. Bovendien is er in dergelijke gevallen vaak behoefte aan organisatorische, juridische en/of financieel/administratieve ondersteuning.

Ook voorwaardenscheppende taken zullen met name in overleg tussen de verschillende betrokken organisaties moeten worden uitgevoerd. Ook hiervoor is het wenselijk een coördinatiepunt en een overlegstructuur vast te leggen.

Het is mogelijk om de coördinatietaak bij één van de betrokken organisaties te leggen. Om strategische en financiële redenen verdient het echter de voorkeur om een onafhankelijke stichting op te richten, waarbij de betrokken organisaties in het stichtingsbestuur vertegenwoordigd zijn.

Afhankelijk van de uiteindelijke inrichting van deze organisatie kan vanuit de stichting ook de projectmatige ondersteuning naar sportverenigingen en organisatie-comité's van sportevenementen worden geboden. Gezien de aard van deze werkzaamheden kan deze ondersteunende taak echter ook bij de Vereniging Sportbelang Utrecht worden ondergebracht.

Als eerste stap naar een dergelijke organisatie-structuur kan, naar Haags voorbeeld, gedacht worden aan de oprichting van een Platform Topsport Utrecht. Daarin kunnen de in dit rapport genoemde partners verenigd worden.

Het Platform Topsport zal in eerste instantie een voorlichtende en intermediaire functie hebben. Het Platform biedt gelegenheid gezamenlijk knelpunten op te lossen en de voorwaarden voor topsport in Utrecht te versterken.

4.5 Financiën

In dit stadium is het niet mogelijk om een verantwoorde kostenbegroting en financieringsplan op te stellen. Dit hangt nauw samen met de wijze, waarop de bovengenoemde elementen worden samengevoegd tot een integraal topsportmodel. Hiertoe zal nader onderzoek en overleg tussen de betrokken organisaties moeten plaatsvinden.

4.6 Conclusies

In onderstaand overzicht worden de in de voorgaande paragrafen gegeven randvoorwaarden nogmaals weergegeven in relatie tot bij topsport betrokken organisaties.

	gemeente	sport	opleidings- instituten	bedrijfs- leven	media
Accommodatie	++	+	+/-	+	+
Opleiding	+	++	+	-	-
(Para-)medische en mentale begeleiding	-	+	++	-	-
Maatschappelijke begeleiding	++	+	+	++	-
Publiciteit	+/-	+	+/-	+	++
Organisatie	++	++	+/-	+/-	+
Financiering	+	+/-	+/-	++	+/-
Ondersteuning topsportverenigingen	+	++	+/-	+	+
Ondersteuning topsportevenementen	+	+	+	++	+

++ zeer belangrijk
 + belangrijk
 +/- minder belangrijk
 - niet belangrijk

HOOFDSTUK 5 PLAN VAN AANPAK

Voor een rapport in het algemeen, maar over topsport in het bijzonder, is geen slechter lot denkbaar, dan dat het met welwillende belangstelling door deze en gene gelezen wordt en vervolgens in een lade verdwijnt om er niet meer uit te komen. Om dit rapport een dergelijk lot te besparen doen de samenstellers de volgende aanbevelingen.

5.1. interne besluitvorming

Topsport en wat daarmee samenhangt is concreet. Overleg over topsport (dus niet profsport) dient derhalve ook zo concreet mogelijk te zijn.

Na aanbieding aan het bestuur van de VSU (januari 1991) acht de werkgroep het gewenst dat het bestuur dit rapport voor commentaar voorlegt en aan de VSU-leden (via de sectoren) en aan haar externe relaties. Het is van belang dat ook binnen de Utrechtse sportverenigingen verdere ideeënontwikkeling m.b.t. Topsport in Utrecht plaats vindt en dat men tot een standpuntbepaling komt.

In de voorjaarsvergadering van de VSU-Ledenraad kan vervolgens dit rapport samen met de dan ontvangen commentaren aan de orde gesteld worden.

5.2. vervolgtraject

Er op vertrouwend dat Algemeen Bestuur en Ledenraad van de VSU met dit rapport zal instemmen, meent de werkgroep dat vervolgens een commissie moet worden ingesteld. Deze commissie zal als taak moeten krijgen de lijnen die in dit rapport uitgezet worden op te pakken en verder uit te werken.

Deze commissie zal met een zo concreet mogelijke taakomschrijving, op korte termijn met tastbare resultaten moeten komen. Uitgangspunt moet daarbij zijn dat deze commissie zich nog in de loop van 1991 ontwikkeld tot het in paragraaf 4.4. omschreven Platform Topsport Utrecht, waarin alle partners vertegenwoordigd zijn en waarin gezamenlijk verdere plannen worden ontwikkeld.

Voordat deze commissie wordt ingesteld ligt het op de weg van het bestuur van de VSU om, in overleg met de bij topsport betrokken partners, het traject naar het Platform Topsport verder te bepalen. Aspecten die daarbij aan de orde moeten komen zijn o.a.: doelstelling, organisatievorm, werkwijze, ontwikkeling naar ondersteuningsaanbod, financiering, in- en externe communicatie/publieiteit.

Zodra de commissie is ingesteld dient, op basis van de ontvangen reacties en de besluitvorming tot dan toe, na gegaan te worden wat op korte termijn concreet gedaan kan worden voor de verenigingen die zich aanmelden voor ondersteuning. Overweging is hierbij dat het belangrijk is in eerste instantie aan te sluiten bij hetgeen tot nu toe op topsportgebied in Utrecht tot stand gebracht is en wordt.

Dit rapport geeft ten aanzien van diverse onderwerpen aan dat verder onderzoek mogelijk of gewenst is. Naar de mening van de werkgroep is het aan de commissie om, in goed overleg met anderen van binnen en buiten de VSU, te bepalen welk nader onderzoek nodig is. Deze werkgroep doet daarbij wel de aanbeveling dat ieder onderzoek praktijkgericht, kortdurend en uiterst concreet moet zijn wat betreft doel en opzet.

Met betrekking tot alle hierboven genoemde aspecten dient bezien te worden of deze zelf -in samenwerking met de partners- gerealiseerd kunnen worden, of dat op bepaalde onderdelen externe deskundigheid vereist is.

Tot slot lijkt het de werkgroep gewenst dat dit rapport niet alleen toegezonden wordt aan alle VSU-leden en aan de van belang zijnde organisaties en instellingen.

Voor het bereiken van een goed topsportklimaat in onze stad is het meer dan gewenst dat dit rapport in de komende maanden meer dan normale aandacht krijgt in de Utrechtse media. Vanuit de VSU zullen daartoe de noodzakelijke initiatieven ondernomen moeten worden.

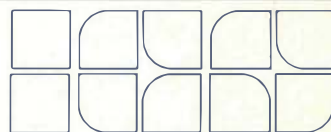
SCHOOL DOMEIN

Praktijk informatie over schoolaccommodatie,
inrichting, beheer en onderhoud

of

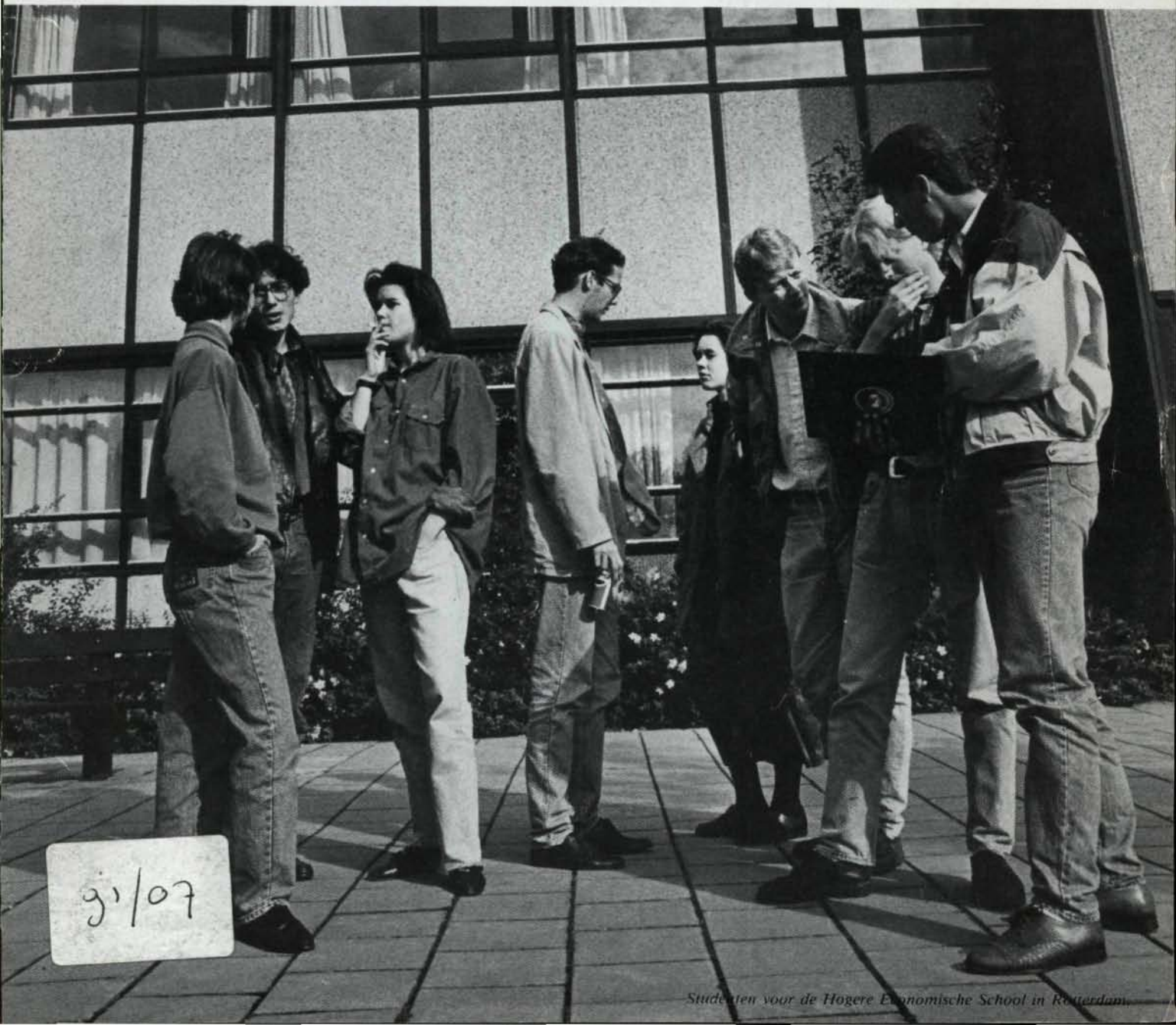
Jaargang 3, nummer 7 mei 1991

ISSN 0922 - 3584

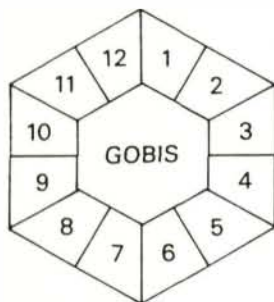
Informatie- en AdviesCentrum
Schoolaccommodaties ICS

**ALGEHELE
AANPASSING**
**INVESTERINGS-
REGIEM VOOR HBO'S**
**MET EEN
AANNEMER IN ZEE**
**PREVENTIE
VAN CRIMINALITEIT**
**FUSIE MBO-
INSTELLINGEN**

DHV Bouw BV

GOBIS is een modu-
lair computerprogram-
ma voor het beheren
en onderhouden van
gebouwen. De kern
van het systeem
bestaat uit een cen-
trale gegevensverza-
meling (data-base)
met daaraan gekop-
peld één of meerdere
toepassingsprogram-
ma's (modulen). De
database voorkomt
dat er gegevens dub-
bel opgeslagen wor-
den en maakt het
mogelijk modulen met
gegevens te voeden
voor bewerking.

Beheer en Onderhoud van Scholen

- onderhoudsinspectie en meerjarenbegroting
- levering computerprogramma's
- aanvragen vergoeding art. 74 WBO
- aanvragen vergoeding vroegtijdig ingrijpend onderhoud
- voorbereiding en begeleiding onderhoudswerken
- meerjarige technische beheerovereenkomsten

DHV Bouw BV

Sector Beheer en Onderhoud Woning-Bouw

Stadsring 201

Postbus 1427

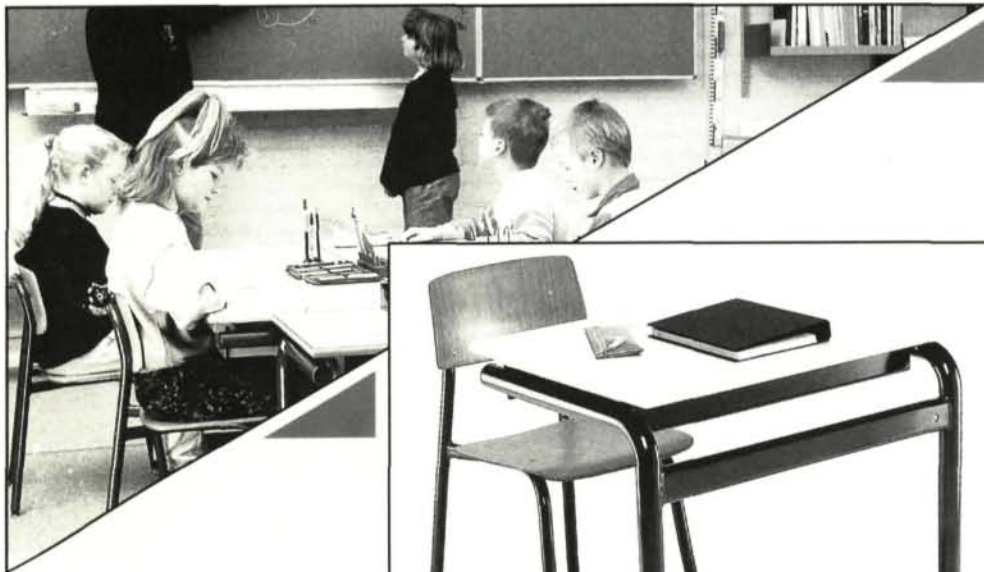
3800 BK Amersfoort

Voor documentatie en vragen 033 - 76 05 52

Lid Comog

Lid ONRI

Schoolvoorbeeld van klasse

Basis-, voortgezet en hoger
onderwijs: op elk niveau
gelden specifieke eisen.
Presikhaaf weet dat en levert
voor ieder type school het
juiste meubilair. Elke ruimte
binnen het gebouw kunnen wij
dan ook perfect meubileren.
Onze meubelen zijn met zorg
vervaardigd, afgewerkt en
berekend op jarenlang
probleemloos gebruik.
Vraag volledige informatie aan
of bezoek op afspraak onze
showroom:
Ruitenberglaan 29,
Postbus 9038,
6800 EX Arnhem
Tel. 085-685685
Fax 085-619167

PRESIKHAAF
schoolmeubelen

Onze leerlingset, stijlvolle perfectie

ALGEHELE AANPASSING VAN BASISCHOOL DE MEERPAAL

— Iris van Musscher —

Op vrijdag 19 april is de Protestants Christelijke Basisschool 'De Meerpaal' in Scheveningen weer in gebruik genomen na een algehele aanpassing. De Meerpaal is de tweede van de vier scholen van de Stichting Protestants Christelijke Scholen in Scheveningen die een algehele aanpassing heeft ondergaan. 'Het was geen gemakkelijke opgave' volgens de heer van der Wal, directeur van de Meerpaal.

Eens in de 40 jaar zijn in het schoolgebouwen in het basisonderwijs toe aan een algehele aanpassing: een ruimtelijke opknappbeurt. De minister stelt elk jaar vast welke gebouwen hiervoor in aanmerking komen. Gelijktijdig brengt de school vaak de bouwtechnische staat van het gebouw op peil: een budget voor ingrijpend onderhoud kent het ministerie dan ook meestal op hetzelfde moment toe. De beurt was ditmaal onder andere aan vier van de vijf basisscholen van de Stichting Protestants Christelijke Scholen te Scheveningen.

Proces

Het hele proces van algehele aanpassing en ingrijpend onderhoud van de vier scholen begint in januari 1989, wanneer de Stichting uit Scheveningen advies vraagt aan het ICS. Het ICS inventariseert vervolgens voor elke school de bestaande situatie en de wensen, waarna zij een rapport met aanbevelingen voor bouwkundige maatregelen, een kostenraming en te verwachten vergoedingen aflevert.

Met de adviesrapporten van het ICS heeft de architect een goede basis om zijn plan te ontwerpen. Een technische commissie die uit drie bestuursleden van de school bestaat, volgt de planontwikkeling en uitvoering op de voet en stuurt, waar nodig, bij. De gemeente beoordeelt alle plannen om de vergoedingen vervolgens toe te kennen.

Architect, schoolbestuur en gemeente trekken in gezamenlijk overleg een aannemer aan.

In april 1990 begint de aannemer met de eerste school en volgens planning levert hij de vierde school eind 1991 op; in ruim anderhalf jaar knapt de stichting dus vier scholen op. Dit bete-

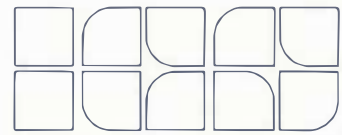
kent in ieder geval een drukke tijd voor het bestuur, het personeel en de kinderen van de betreffende scholen.

Nieuw akoestische systeemplafonds.

—
een drukke tijd
—

Hoe goed de bestektekeningen ook zijn en hoe goed er ook afspraken zijn gemaakt, spanningen tijdens de uitvoering van de bouwwerkzaamheden zijn soms onvermijdelijk. De architect beweert dat een bouwactiviteit wel onder

Informatie & Advies Centrum
Schoolaccommodaties ICS

INHOUD

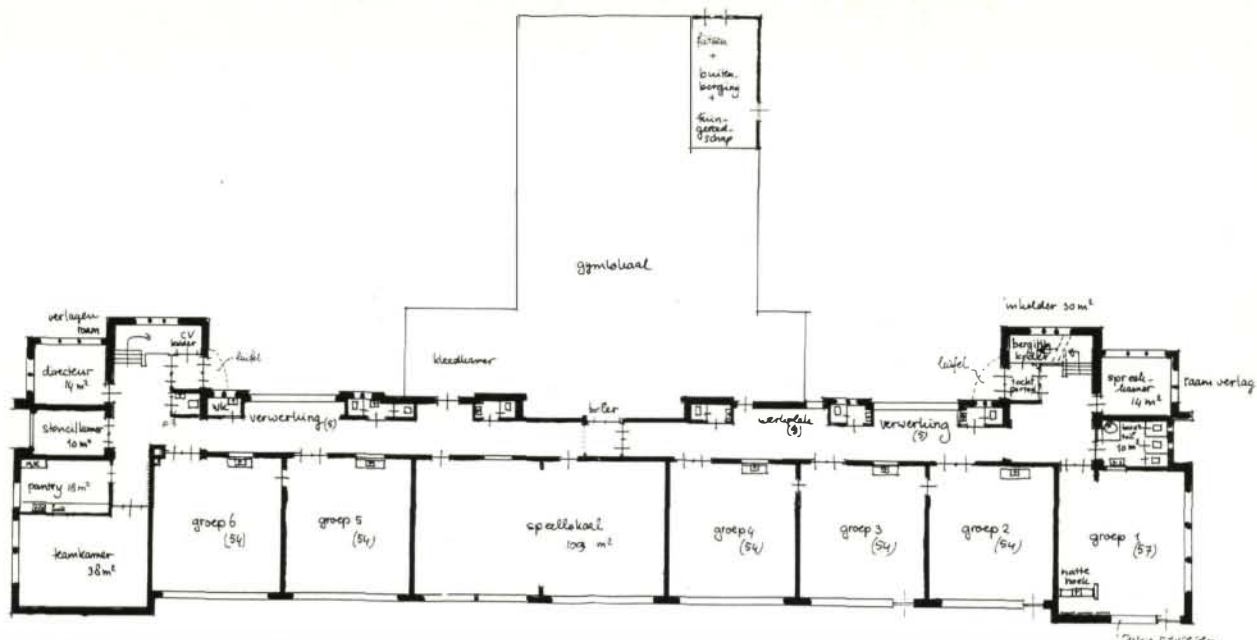
- 3 ALGEHELE AANPASSING
VAN BASISCHOOL DE MEERPAAL
Iris van Musscher
- 5 EEN NIEUW INVESTERINGS-
REGIEM VOOR HOGESCHOLEN
ir. Cees Anton de Vries
- 7 MET EEN AANNEMER IN ZEE
Cees de Reuver
- 10 PLANMATIGE PREVENTIE VAN
CRIMINALITEIT IN DE SFEER VAN
ONDERHOUD EN BEHEER
Paul van Soomeren en Hein Stienstra
- 14 FUSIE MBO-INSTELLINGEN
MAAKT HUISVESTINGSBELEID
NOODZAKELIJK
drs. Sibbo Arbeek
- 17 ACTUALITEITEN
- 18 WET EN WERKING
- 18 NIEUWE PUBLIKATIES
- 19 LEESTAFEL

Hij bereikte het plein met onvertraagde tred door de kolking der tochtgaten. Het plein was rechthoekig, gekoolgruisd het midden in een lijst van keien. Een enorme dooie heester en anders niet, op de verkoolde aarde, de muzikent. Drie hoge wallen van huizen, glas meer dan steen, smal glas tussen smaller steen, de ramenvolte van armoehuizen. De wallen waren nauwelijks gescheiden door de smalle tochtgaten, spuigaten der verkeerswegen. Kleine groepen stonden fladderend, hier en daar, over het grote plein. De vierde wal was het enkel geelgrauw gesausd blok van het gebouw met de molmen daktoren en het uurwerk van verbleekt goud. Lekken traanden vuil over zijn gevels.

Bron: Bint, van F. Bordewijk.

IN
DE
HOEK

Schetsvoorstel ICS voor de begane grond.

het contract valt en de aannemer beweert dat dat niet zo is. Daarnaast komt het schoolbestuur uit bezuinigingsoogpunt tijdens het bouwproces op ideeën om zaken anders uit te voeren. Tijdens de bouwvergaderingen leggen alle partners in het bouwproces de verschillende standpunten naast elkaar om weer op één lijn uit te kunnen komen.

Verbouwing in de Meerpaal

Het gebouw dateert van 1927 en is opgebouwd uit twee verdiepingen, een kelder en een zolder.

Om De Meerpaal zo aan te passen dat het gebouw weer voldoet aan de nu heersende normen, waren ingrijpende maatregelen noodzakelijk.

Zo is het gebouw aangepast aan de hedendaagse brandveiligheidseisen. In de deuren is op cruciale plaatsen een metalen plaat verwerkt en op de deuren zijn drangers aangebracht, zodat ze vanzelf weer dichtvallen. De metalen platen en de drangers kunnen een eventuele brand langer buiten een ruimte houden.

De indeling in het gebouw is gewijzigd, zodat de 'schoolbewoners' de aanwezige ruimte beter kunnen benutten. De voormalige hoofdentre is aangepast en ingericht voor een stencilkamer. Dit was mogelijk, omdat de school nog twee entree's heeft. Er zijn nieuwe toiletten gebouwd en bestaande toiletten zijn opgeknapt.

In praktisch het hele gebouw zijn akoestische systeemplafonds aangebracht. De voordelen van deze plafonds zijn natuurlijk dat de akoestiek veel beter is (in de vroegere situatie konden leerkrachten en leerlingen elkaar vaak moeilijk verstaan) maar ook hebben de plafonds een sterk isolerende werking. De verwarming kan sinds de nieuwe plafonds aangebracht zijn een stuk lager staan.

Verder zijn alle fonteintjes in de lokalen vervangen door aanrechtjes.

Binnen en buiten zijn alle raamkozijnen en deuren geschilderd. De architect heeft de kleuren uit de glas-in-lood ramen terug laten komen in het schilderwerk, wat een mooi geheel tot resultaat heeft.

Financiën

Een niet onbelangrijk onderdeel van de hele operatie is het financiële aspect ervan; ervoor zorgen dat de kosten de te ontvangen vergoedingen niet overtreffen.

Het ICS rekent eerst uit wat de school aan vergoedingen voor het ingrijpend onderhoud en de algehele aanpassing kan verwachten. Op basis van dit budget brengt zij advies uit.

Tijdens de uitvoering heeft de administrator van de stichting, de heer Rog, zijn handen vol aan de bewaking van het budget. Het is wel duidelijk dat dit, vooral bij plotselinge wijzigingen tijdens de uitvoering, geen gemakkelijke opgave is.

Het totale door het schoolbestuur beschikbaar gestelde budget voor het ingrijpend onderhoud en de algehele aanpassing is f 834.000. De kosten van het busvervoer zijn ook uit het budget van de algehele aanpassing betaald; een fors bedrag van f 35.000. Aan het einde van de rit zit de school er f 19.000 boven, maar dat kan volgens de administrator ook niet anders: 'Er was uitgesteld onderhoud wat de kosten heeft opgedreven. Het schilderwerk buiten was bijvoorbeeld een paar jaar uitgesteld en het opknappen daarvan heeft veel extra gekost.' Het tekort van f 19.000 kan de school aanvullen uit een kleine opgebouwde reserve van preventief onderhoud-vergoedingen.

De kosten voor technisch onderhoud, zoals het brandveilig maken van het gebouw, vallen buiten het budget voor algehele aanpassing en ingrijpend onderhoud. De kosten voor technisch onderhoud komen op f 46.000. Hiervan denkt de administrator f 20.000 te

kunnen dekken met nog te ontvangen vergoedingen voor technisch onderhoud. De f 26.000 die de school dus nu nog tekort komt, mag hij uit de pot van preventief onderhoud financieren.

Door het schuiven met posten uit de verschillende vergoedingen komt de financiering in dit geval uiteindelijk toch rond. Echter, het budget voor de algehele aanpassing en al het onderhoud is eigenlijk niet toereikend.

Hobbels op de weg

In oktober 1990 begint de aannemer op de eerste etage. Het onderwijs kan dan op deze etage geen doorgang vinden en de zeven groepen worden zes maanden lang met bussen vervoerd naar een noodlokatie. Wanneer de aannemer op de eerste etage klaar is, verhuizen de groepen van de begane grond naar de eerste etage en kan de aannemer beneden vrij zijn gang gaan.

De directeur van de Meerpaal, Andries van der Wal, heeft slechte ervaringen met de noodlokatie. 'Twee weken voordat we daar in zouden trekken, kwamen we erachter dat de toiletten niet goed werkten en er geen schoolborden hingen. Met het nodige regelwerk is dat op het laatste moment toch nog in orde gekomen, alhoewel we met de toiletten steeds problemen hebben gehad. Dat kan ook bijna niet anders, wanneer er één toilet is voor 70 leerlingen. Bovendien waren de lokalen veel te klein.

Ook het busvervoer leidde nog wel eens tot problemen. De bussen zaten soms vast in het verkeer en kwamen ons veel later ophalen. Twee keer is een bus in zijn geheel niet op komen dagen. Sta je daar met zestig leerlingen op de stoep.' De verbouwing leidt soms tot problemen voor kinderen en personeel. Terwijl de aannemer boven aan het werk is, veroorzaakt dat beneden erg veel stof. Dit geeft problemen met kinderen die aan Cara lijden. Beneden is de lawaai-overlast erg hinderlijk en geeft puin wel

EEN NIEUW INVESTERINGSREGIEM VOOR HOGESCHOLEN

— ir. Cees Anton de Vries —

Er wordt hoog spel gespeeld. De spanning stijgt en de uitkomst is hoogst onzeker. Inzet vormt het eigendom van de gebouwen en terreinen in het HBO en de manier waarop de investeringen tot stand komen. Wordt het een ordinaire bezuinigingsronde? In onderstaand artikel breekt de schrijver een lans voor het gemeenschappelijk belang van minister en hogescholen: de ontwikkeling van een hoogwaardig huisvestingsbeleid.

Nieuwe deuren in de originele stijl.

erg veel rotzooi. Gelukkig zijn de werkzaamheden die het meeste herrie veroorzaken in de vakantiedagen uitgevoerd.

Trots op zijn mensen

Het bestuur en de onderwijzers blijven ondanks de slechte noodlocatie optimistisch. 'Als je als onderwijzer in het openbaar klaagt over de hele situatie slaat dat over op de leerlingen en hun ouders. En dat moet je te allen tijde voorkomen.', stelt Van der Wal.

De verhuizing naar de noodlocatie en weer terug was een gigantische klus. Binnen drie maanden tijd moest de Meerpaal tweemaal inpakken en uitpakken. Het vele werk rond de verhuizing en de penibele situatie in het noodgebouw trekken een zware wissel op het onderwijzend personeel. Van der Wal is dan ook trots op zijn mensen.

Hij heeft zijn schoolgebouw ook anders leren waarderen. 'Ik heb veel van de architect geleerd. Ik vond het gebouw maar een blokkendoos, maar hij leerde mij de karakteristieken van dit schoolgebouw te zien. De architect ging uit van de bestaande school. Zo heeft hij nieuwe deuren gemaakt in de originele stijl. Hij plaatste geen moderne ramen in het gebouw, maar liet de ramen met roetjes erin zitten en knapte ze op.'

Een schoolbestuur heeft vaak maar één keer te maken met een algehele aanpassing. Een goed plan maken is daarom erg belangrijk. Van der Wal geeft het zo aan: 'Je hebt er als schoolbestuur als het goed is maar eens in de 40 jaar mee te maken en je kunt dan ook geen ervaring opbouwen.

Maar begrijp me goed, ondanks al deze ongemakken was het me toch allemaal dubbel en dwars waard. Het moet toch eens in de zoveel tijd gebeuren. We hebben nu een functioneel schoolgebouw waarin de leerlingen zich prettig voelen. Het gebouw is tenslotte geen doel op zich, maar moet geschikt zijn om de kinderen een goede leeromgeving te bieden. Want daar doen we het allemaal voor, voor de kinderen ...'

Onder de titel 'omkering kapitaal dienstfinanciering' (OKF) kwam de HBO-Raad in juni 1990 met een plan de investering in gebouwen en terreinen rigoreus te veranderen. De hoofdpunten zijn:

1. De middelen op de rijksbegroting voor à fonds perdu financiering en huren worden opgenomen in de normvergoeding.
2. De hogescholen krijgen het economisch eigendom van de gebouwen en terreinen. Het huisvestingsbeleid voeren ze autonoom uit. Lenen op de kapitaalmarkt is toegestaan.
3. Ongelijke startposities worden onderling tussen de hogescholen verefend.

Het plan lijkt bij minister Ritzen in goede aarde te zijn gevallen, want het hoofdlijnenakkoord en de Tussenbalans verwijzen er naar. De minister heeft zelfs enthousiast aangegeven dit plan aan te grijpen om eenmalig een opbrengst van enkele honderden miljoenen op zijn begroting te kunnen noteren. Het is opvallend, dat beide partijen een extreem standpunt vertolken. De HBO-Raad eist volledige autonomie, de minister ruikt een flinke bezuiniging. Maar het openbare debat over de kwaliteit van het huisvestingsbeleid wordt niet gevoerd.

Budgettaire problematiek

De hogescholen hebben de minister al sinds 1987 laten weten, dat de investeringsmiddelen voor het HBO verre van toereikend zijn. Het verwijt luidt, dat de overheid eerst een vernieuwingsproces in gang zet en vervolgens in gebreke blijft met het randvoorwaardelijk beleid. De huisvesting zou op korte termijn dé beperkende factor vormen voor de alom bepleite innovatie. Maar gelet op de toestand van de rijksbegro-

randvoorwaardelijk beleid

ting lijkt het uitgesloten, dat de minister duurzaam extra middelen vrijmaakt voor investeringen in het HBO.

Een eenvoudige oplossing lag voor de hand: laat de hogescholen bepalen wáár in de meerjarenramingen het schot tussen investeringen en huur aan de ene kant en de normvergoeding voor personeel en overige lasten aan de andere kant geplaatst moet worden. Zo kunnen ze in breed overleg kiezen voor een investeringsimpuls van enkele jaren ten koste van de normvergoeding, terwijl het à fonds perdu regiem ongewijzigd zou blijven. Op die manier is een wetswijziging niet nodig, maar moeten alleen tijdelijke prioriteiten worden geformaliseerd.

Zover is het niet gekomen. Meerjarenafspraken over het afzien van kortingen, vakbonden en individuele hogescholen die klaagden over een tekort aan personele middelen, beletten deze aanpak op voorhand. Helaas zijn er meerdere wegen onbewandeld gebleven. Een voorbeeld is de keuze maximaal 70% van het gebouwenbestand van elke hogeschool in aanmerking te laten komen voor het investeringsartikel en gelijktijdig 30% van het bestand met een normvergoeding voor huur of rente en aflossing te bekostigen. Ook deze ingreep zou het tekort aan investeringsmiddelen niet wegnemen. Hogescholen zouden echter wel de mogelijkheid krijgen de 70% 'kernbestand' naar eigen inzicht aan te vullen: met 10% dure meters of 40% goedkope meters

Voor hogescholen in een dynamische kantooromgeving biedt de OKF mogelijkheden.

of misschien 50% dure meters door aanvulling vanuit de normvergoeding. Natuurlijk zou in dit scenario de accountant in de jaarstukken antwoord moeten vinden op de doelmatigheidsvraag. Een wetswijziging was waarschijnlijk niet nodig geweest.

Extreme operatie

De HBO-Raad en de minister hebben gekozen voor de meest extreme operatie. In feite vormt het HBO daarmee een proeftuin van de rijksoverheid. Na de invoering van marktfinanciering van onroerend goed in de gezondheidszorg en bouwstromen en leaseconstructies voor politiebureau's, mag het HBO een nieuwe exercitie uitvoeren. Maar ik ontkom niet aan de indruk, dat er vooral sprake is van een optische privatisering. De budgettaire problematiek verplaatst de minister naar de hogescholen. Het zichtbare tekort aan investeringsmiddelen op de rijksbegroting wordt versluierd in de normvergoeding. Om het economisch eigendom van de gebouwen en terreinen te verwerven, zullen veel hogescholen op de kapitaalmarkt leningen moeten afsluiten. Tegenover de eenmalige opbrengst op de begroting van ● & W staat de jaarlijkse rente en aflossing die de hogescholen uit hun lump-sum halen. Het is met name de prijs die voor de aankoop gevraagd wordt die bepaalt of de hele operatie enig perspectief biedt aan de hogescholen. En die prijs moeten hogescholen zien in combinatie met de mogelijkheid die de minister heeft, om additioneel jaarlijks middelen vrij te maken als vergoeding voor de rentecomponent. Op de achterkant van de sigarendoos kunnen hogescholen alvast het bodembedrag van f 120 miljoen noteren. Dat is globaal het bedrag dat jaarlijks naast de bestaande verplichtingen vrij zou moeten komen om 1/3 van het gebouwenbestand op korte termijn te vervan-

gen. Even voorgerekend:
 $(1/3 \times 1.800.000 \text{ bruto m}^2 \times f 200/\text{m}^2/\text{j} = f 120 \text{ miljoen}).$

budgettaire problematiek

Solidariteit

Zowel de inborst van de minister, als de besturingsfilosofie in het hoger onderwijs, laten niet toe dat de uitwerking van de operatie elders plaatsvindt dan tussen de hogescholen onderling. Het valt de HBO-Raad te prijzen, dat deze uitdaging is aangenomen in de voorstellen van 'Omkering Kapitaaldienstfinanciering-I'. De vereffening van de ongelijke uitgangspunten doet een ongemeen zwaar beroep op de solidariteit tussen de hogescholen.

Wat bepaalt de uitgangspunt? De leeftijd van de gebouwen; hun marktwaarde; hun functionele waarde? Wat gebeurt er met lopende projecten en toezeggingen op het Inventioneel Investeringschema? En hoe vergaat het hogescholen die in een vergevorderd stadium van overleg zijn over overdracht van panden aan andere onderwijssectoren? Om begrijpelijke uitvoeringstechnische redenen heeft de HBO-Raad voorgesteld enkele eenvoudige rekenregels toe te passen die voornamelijk betrekking hebben op leeftijd en bouwwijze. Meestal accepteren hogescholen bij majeure operaties verschuivingen van maximaal enkele procenten op instellingsniveau. Het is zeer de vraag of de eenvoudige rekenregels de verschillen tussen de hogescholen voldoende kunnen wegnemen.

Een lening met rijksgarantie heeft con-

sequenties voor het financieringsstekort. Hogescholen zullen zich daarom zonder rijksgarantie op de kapitaalmarkt begeven. Daarmee wordt de mogelijkheid geïntroduceerd, dat hogescholen in betalingsproblemen komen. In dit verband wijs ik op het feit, dat hogescholen de prijs van het onderwijs voorlopig niet kunnen bepalen en dat de minister instrumenten heeft om de instroom te beperken. Aan de inkomstenkant is er geen sprake van een marktsituatie, aan de uitgavenkant wel. Bovendien maakt het onderwijs doorgaans gebruik van incurante gebouwen. Beleggers en andere kapitaalverschaffers zullen rekening houden met deze specifieke risico's.

Het gezamenlijk opereren van hogescholen op de kapitaalmarkt kan uitkomst bieden. Door risicospreiding kan het rente-écart beperkt blijven. En tegenover de beperkte administratieve kosten staat het grote voordeel, dat specifieke hogescholen die voor kapitaalverschaffers geen interessante partij vormen, toch aan bod kunnen komen bij een gezamenlijke operatie.

Een andere manier om met de nieuwe risico's om te gaan, is het instellen van een fonds, naar analogie van het Garantie Instituut Woningbouw. Maar elke vorm van risicospreiding doet een beroep op de solidariteit van de krachtige hogescholen.

Naar verwachting neemt het kabinet nog voor het zomerreces een besluit. In de tussentijd ligt er voor de HBO-raad de taak de gelederen gesloten te houden. Het is te hopen, dat de kwaliteit van het huisvestingsbeleid bij de besprekingen een centrale positie inneemt.

Cees Anton de Vries is HBO-adviseur bij het ICS.

MET EEN AANNEMER IN ZEE

— Cees de Reuver —

Schoolbestuurders die de opdrachtgeversrol vervullen bij onderhoud, renovatie of nieuwbouw stellen het ICS regelmatig vragen met een strekking van: 'Kan ik een aannemer vertrouwen?'. Immers, de aannemer stelt al gauw voor om geheel vrijblijvend een prijs te mogen opgeven. Als het schoolbestuur hier geen bezwaar tegen heeft, is zij ondertussen wel gebonden aan de aannemer. Het schoolbestuur heeft hem immers laten rekenen en dan moet iedere aannemer het werk melden bij het Prijs Bemiddelend Orgaan (volgens de Erecode van de aannemers). Hierdoor is het schoolbestuur niet meer vrij om een andere aannemer bij het werk te betrekken (het werk is besmet) zonder extra kosten. Een vrijblijvende prijs is dus te vergelijken met een voorlopig koopkontraakt voor een woning!

De aannemer is volwaardig partner bij onderhoud, renovatie of nieuwbouw. Daarom is het verstandig dat de opdrachtgever kennis heeft van procedures over het aantrekken van een aannemer. In dit artikel ga ik in op de meest gangbare wijzen van aanbesteding op het gebied van scholen.

Voordat het (voorlopig) ontwerp op tafel ligt, heeft het schoolbestuur al verschillende fasen achter de rug: van het kiezen van een terrein bij nieuwbouw, overleg met de gemeente, opstellen programma van eisen, de keuze van een architect, tot het indienen van een voorlopig ontwerp van een school ter goedkeuring bij het ministerie (alleen voor scholen in het voortgezet onderwijs).

Tijdstip van inschakeling aannemer

Plan- of ontwerpteam

Een plan- of ontwerpteam zal in de regel bestaan uit leden van het schoolbestuur, de architect en adviseurs. In dit team is in principe geen plaats ingeruimd voor de aannemer die het werk zal uitvoeren. Pas nadat het werk bestekklaar en aanbestedingsgereed is, kiest het schoolbestuur een aannemer.

Werken in bouwteamverband

Bij het werken in bouwteamverband speelt de aannemer al tijdens of aan het begin van de plantonwikkeling rol. Hij

onafhankelijke kostendeskundige

zal daarbij in eerste instantie als uitvoeringsdeskundige fungeren. De aannemer heeft er echter belang bij om een maximale prijs voor zijn produkt te krijgen tegen zo laag mogelijke kosten. Tegen deze pretentieuze rol van de aannemer als kostendeskundige kan een onafhankelijk kostendeskundige

De idealen van het schoolbestuur, de aannemer en de architect komen niet altijd overeen.

in het bouwteam tegenspel leveren.

Het kan van de aannemer in een bouwteam een verdienste zijn, dat hij suggesties en voorstellen doet die leiden tot goedkopere produktiemethoden.

Teneinde zich te wapenen tegen calamiteiten en onredelijke prijsvorming in de contractfase, is het verstandig om bij het werken in een bouwteam de aannemer een **afstandsverklaring** te laten ondertekenen. In een afstandsverklaring doet een aannemer afstand van het **alleenrecht op onderhandeling** indien hij de laagste inschrijvingsprijs heeft. In de regel schrijft de aannemer met de laagste inschrijvingsprijs **namelijk recht op het werk**. Is het schoolbestuur dus niet tevreden met de voorstellen van de aannemer, dan is zij vrij om met een andere aannemer te onderhandelen.

Vormen van aanbesteding

De aannemerskeuze en de wijze waarop deze tot stand komt, hangen mede af van de aanbestedingsvorm. Bij openbare aanbesteding bijvoorbeeld is er zelfs helemaal geen beïnvloeding (vooraf) van de aannemerskeuze mogelijk.

De meeste aanbestedingsvormen zijn beschreven in het Uniform Aanbestedingsreglement (UAR). De voornaamste vier vormen van aanbesteding licht ik hieronder toe.

1 De onderhandse aanbesteding met voorafgaande selectie

Dit is een aanbesteding, waarbij het schoolbestuur een beperkt aantal van ten minste twee aannemers in de gelegenheid stelt deel te nemen aan een selectie, waarna zij een of meer van hen tot inschrijving uitnodigt. Deze aanbestedingsvorm komt vaak voor bij het werken in bouwteamverband met inschakeling van de aannemer vóór de bestekfase.

Het schoolbestuur formuleert duidelijke criteria voor de selectie van aannemers. De selectiecriteria moeten nog

worden gesplitst in de twee hoofd-
groepen:

groep 1	groep 2
- voorwaarden en
algemene
informatie	- kosten-
aspecten
- organisatorische
aspecten	
- kwalitatieve
aspecten	
- kwantitatieve
aspecten	

Bij de selectie op kosten moet het schoolbestuur voorkomen dat de aannemers de selectie als een aanbesteding aanmerken, omdat de aannemers dan rekenvergoedingen in rekening kunnen brengen.

Daarom moet het schoolbestuur de vragen over de kosteninformatie zo stellen dat een aannemer de relatie met het te maken werk niet kan maken. Het schoolbestuur zal aan de aannemers slechts algemene kosteninformatie moeten vragen. Dit kan bijvoorbeeld door een fictief project van bepaalde omvang te gebruiken om de meest kostenbepalende gegevens te krijgen. Deze kostengegevens zullen een gedegen inzicht moeten verschaffen in de te berekenen kosten voor materialen, arbeid, onderaanneming, algemene bouwplaatskosten, algemene bedrijfskosten, winst en risico.

Wanneer er in bouwteamverband wordt gewerkt, komt de aannemer, die naar het oordeel van het schoolbestuur de meest interessante kosteninformatie verstrekt, in aanmerking om zitting te nemen in het bouwteam. Een voorwaarde van het schoolbestuur is dan wel dat de aannemer een *afstandsverklaring* ondertekent.

De geschikste fase waarin de aannemer in een bouwteam zitting kan nemen is die van het definitief ontwerp. Het programma van eisen is dan al voldoende gedetailleerd, zonder dat alles formeel is vastgelegd.

De aannemer heeft vanaf dat moment volop gelegenheid om bij te dragen tot de verdere optimalisering van het ontwerp in de zin van kosten en kwaliteit. Hij kan bijvoorbeeld komen met alternatieve oplossingen en kostenbesparingen voor materialen, uitvoering en planning.

Als de aannemer er niet in slaagt om binnen de gestelde regelgrenzen in de afstandsverklaring aan de (financiële) eisen te voldoen, is de opdrachtgever niet verplicht het werk te gunnen.

Op grond van de afstandsverklaring is het schoolbestuur vrij een tweede aannemer te benaderen.

De rekenvergoedingen van de eerste aannemer moet de tweede aannemer betalen.

De consequenties voor het schoolbestuur

De onderhandse aanbesteding met voorafgaande selectie is zeer doelmatig

en de invloed op de kostenaspecten is maximaal. De kans op kwalitatief goed werk is bij deze aanbesteding het grootst.

Er is nauwelijks enig risico over meer- en minderwerk tijdens de uitvoering, omdat de aannemer betrokken is bij de planontwikkelingen en dus precies weet wat er van hem verwacht wordt.

De specifieke uitvoeringskennis van het gekozen bouwbedrijf kan optimaal ten goede komen aan het bouwproject, vooral bij vroegtijdige inschakeling.

Als het schoolbestuur beschikt over eigen kostendeskundigheid dan wel over een extern kostendeskundige, kan de verhouding kosten-kwaliteit optimaal worden nagestreefd.

De negatieve kosteninvloed door de zogenaamde prijsverbeteringen (onderlinge prijsafspraken tussen aannemers) is praktisch uitgesloten.

De afstandsverklaring verschaft het schoolbestuur een gezonde machtspositie in de prijsonderhandelingen (klant is koning!).

Conclusie

Met name in tijden van hoogconjunctuur en voor grote projecten in het bijzonder hebben deze aanbestedingsvorm en selectiemethode veelal de voorkeur boven andere aanbestedingsvormen, omdat de onderhandelingsmogelijkheden groot zijn. Een voorwaarde voor een financieel gunstig resultaat is echter wel een sterke positie van het schoolbestuur binnen het bouwteam. Het schoolbestuur kan een sterke positie krijgen door inschakeling van een onafhankelijke kostendeskundige, naast een kundig projectleider.

2 De onderhandse aanbesteding

Het schoolbestuur nodigt twee of meer aannemers uit om in te schrijven. Daarbij zullen de architect en het schoolbestuur erop letten, dat de te kiezen aannemingsbedrijven ervaren en geschikt zijn om scholen te bouwen. De aanbesteding vindt plaats na de bestekfase.

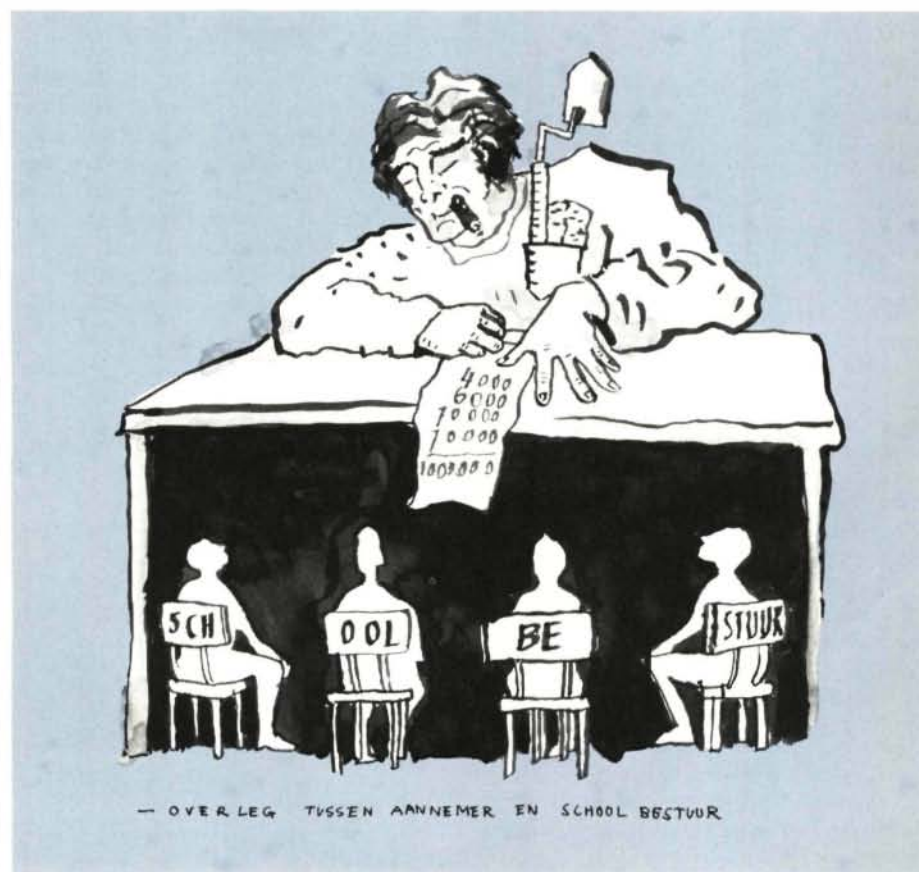
Het schoolbestuur kan geen afstandsverklaring van de aannemers vragen, want een aannemer mag die volgens de Erecode van aannemers alleen afgeven in die situatie dat zij de eerste en de enige uitgenodigde prijsaanbieder is. Het schoolbestuur kan dus alleen over de prijsaanbieding onderhandelen met de rechthebbende en dat is in dit geval de laagste aanbieder.

Het schoolbestuur is verplicht het werk op te dragen. Als het schoolbestuur toch besluit het werk niet te gunnen, dan is zij gebonden aan de gedragsregels van de bepalingen van de Vereniging van Samenwerkende Prijsregelende Organisaties in de Bouwnijverheid (SPO). Deze gedragsregels houden onder meer in, dat een schoolbestuur er rekening mee moet houden, dat zij voor het reeds aanbestede werk slechts contact met een derde aannemer (dus ná de 'mislukte' eerste aanbieder) kan hebben wanneer de rechthebbende hiervoor in een vergadering toestemming geeft.

De rekenvergoedingen voor vorige inschrijvers zal de nieuwe inschrijver moeten betalen.

De consequenties voor het schoolbestuur

Bij laagconjunctuur is er kans op een

vrij scherpe prijs. Als de aanbesteding mislukt, ontstaan tijdverlies en kosten om het werk toch nog gerealiseerd te krijgen. Bij hoogconjunctuur wordt dit nog eens extra benadrukt; de aannemers zitten dan immers niet om het werk te springen. Er is een rechtstreekse invloed op kwaliteit, organisatievermogen en capaciteit van de aannemers, omdat het schoolbestuur bepaalt wie ze uitnodigt.

Er is echter weinig of geen invloed op de samenstellende kostenaspecten, omdat het schoolbestuur maar moet afwachten wat er bij de aanbesteding uit de bus komt.

duidelijke criteria

De eventuele kennis van het uitvoerende bedrijf kan nog maar in zeer beperkte mate ten behoeve van het ontwerp worden aangewend, want de aanbesteding vindt na de bestekfase plaats.

Een mogelijke negatieve kosteninvloed ten gevolge van prijsverbeteringen (onderlinge prijsafspraken tussen aannemers) is aanwezig.

Net als bij elke andere vorm van aanbesteding waarbij het schoolbestuur meer aannemers laat inschrijven, werken rekenvergoedingen kostenverhogend. Het schoolbestuur moet er dus voor zorgen dat het aantal uit te nodigen aannemers niet te groot is.

De onderhandelingsmogelijkheden bij prijsvorming en kwaliteitszetting zijn zeer beperkt, vanwege het geringe aantal aannemers dat het schoolbestuur in laat schrijven.

Het schoolbestuur versterkt de concurrentie als zij, naast de bedrijven uit de desbetreffende plaats of regio, ook bedrijven uit andere plaatsen uitnodigt. Dan verkleint het schoolbestuur de kans op overleg vooraf tussen aannemers, hetgeen prijsbederf in de hand werkt. De keerzijde van de medaille is dat het schoolbestuur alert moet zijn ten aanzien van 'prijsbederf': bij een veel te lage prijs kan het bouwbedrijf tijdens de uitvoering in moeilijkheden komen.

Conclusie

De aanbestedingsresultaten kunnen soms zeer gunstig uitvallen. Tegenover een mogelijk extra prijsvoordeel ten opzichte van de enkelvoudige aanbesteding staat het nadeel dat de inbreng van het aannemersbedrijf op het gebied van uitvoeringstechniek wordt gemist in de ontwerpfase. In het algemeen kun je stellen, dat schoolbesturen ingewikkelde plannen beter niet onderhands kunnen aanbesteden, omdat de kans op uitvoeringsproblemen bij het meer- en minderwerk groot is. De aannemer is immers niet betrokken geweest bij planontwikkeling, maar is pas ingeschakeld na de bestekfase. Alle extra werk-

zaamheden die van hem verwacht worden en die afwijken van het bestek, zal hij in rekening brengen.

3 De openbare aanbesteding

Dit is een aanbesteding die het schoolbestuur algemeen bekend moet maken. Elke aannemer kan zich inschrijven en een bindend aanbod doen.

Het schoolbestuur is bij deze vorm van aanbesteding niet verplicht het werk op te dragen aan de aannemer met de laagste prijsaanbieding. Voor de opdracht van het werk komen uiteraard alleen inschrijvers in aanmerking, die naar het oordeel van het schoolbestuur, zowel in technisch, in financieel-economisch als in organisatorisch opzicht geschikt zijn om het werk uit te voeren.

De openbare aanbesteding vindt plaats ná de bestekfase.

bindend aanbod

De consequenties voor het schoolbestuur

Vooraf bij een neergaande markt voor de aannemers is een zeer scherpe prijs mogelijk. Daardoor kan er een snelle afwerking van de aanbesteding, zonder langdurige prijsonderhandelingen plaatsvinden.

Het schoolbestuur heeft geen invloed op welke aannemers zich inschrijven en daarom ook weinig invloed op de kwaliteit van de inschrijvers. De kans op kwalitatief minder goed werk is daarom ook groter dan bij andere vormen van aanbesteding.

Eventuele kennis van de aannemer kunnen de architect en het schoolbestuur niet gebruiken om bijvoorbeeld het voorlopig ontwerp mede verder te ontwikkelen. Zoals al gesteld vindt de aanbesteding na de bestekfase plaats.

Het schoolbestuur moet de risico's van meerwerk niet onderschatten, omdat de aannemer pas na de bestekfase wordt ingeschakeld.

Conclusie

Zowel schoolbesturen als aannemers vinden deze vorm van aanbesteding niet erg wenselijk. De keuze kan moeilijk zijn voor het schoolbestuur en de laagste prijs kan een kwalitatief slecht gebouw opleveren. De aannemer heeft te maken met grote concurrentie. Onder de inschrijvers kunnen ook slechte rekenaars zijn.

4 De aanbesteding met voorafgaande selectie

Ook deze vorm van aanbesteding moet het schoolbestuur algemeen bekend maken en elke aannemer kan zich als gegadigde melden, maar het schoolbestuur nodigt slechts één of meer ge-

gadigden uit om in te schrijven. Omdat het schoolbestuur uit de gegadigde aannemers de meest geschikte heeft kunnen kiezen, ligt in deze situatie acceptatie van de laagste inschrijver het meeste voor de hand. De aanbesteding vindt eveneens plaats ná de bestekfase.

De consequenties voor het schoolbestuur

Bij laagconjunctuur ontstaat meestal een zeer lage prijs bij een snelle afwikkeling van de aanbesteding, zonder langdurige prijsonderhandelingen. Omdat het schoolbestuur één of meer gegadigden uitnodigt om in te schrijven, is er enige invloed op de kwaliteit van de inschrijvers met een redelijke kans op kwalitatief behoorlijk werk.

Het risico bij meerwerk is niet zo groot als bij de eerder genoemde openbare aanbesteding.

Eventuele kennis van het uitvoerend bedrijf kan het schoolbestuur evenals bij een openbare aanbesteding niet gebruiken tijdens de planontwikkeling.

Conclusie

Voor zowel het schoolbestuur als de aannemers is deze aanbestedingsvorm veel acceptabeler dan de openbare aanbesteding. Voor het schoolbestuur is het een zeer belangrijk voordeel, dat zij meer invloed heeft op de kwaliteit

veel acceptabeler

van de aannemers die inschrijven. Bovendien is de administratieve rompslomp een stuk minder dan bij de openbare aanbesteding, waarbij elke aannemer kan inschrijven. Voor de aannemer bestaat er iets minder concurrentie.

Kennis van de markt

In dit artikel heb ik in grote lijnen de meest gangbare vormen van aanbesteding voor scholen beschreven. Hierop zijn ook weer varianten mogelijk. Zoals u heeft kunnen lezen is de keuze van een aannemer allerm minst makkelijk. Kennis van de markt is vooral essentieel voor een goede keuze.

Staat u voor de keuze van een aannemer en wenst u meer informatie en/of een op de situatie toegespitst advies, neem dan contact op met het ICS in

Gouda,
tel. 01820-75200.

Cees de Reuver
is hoofd Advies
bij het ICS.

PLANMATIGE PREVENTIE VAN CRIMINALITEIT IN DE SFEER VAN ONDERHOUD EN BEHEER

— Paul van Soomeren en Hein Stienstra —

De kosten voor herstel van opzettelijk toegebrachte schade aan schoolgebouwen in het basis- en voortgezet onderwijs bedraagt minimaal 50 miljoen gulden per jaar. Daarnaast veroorzaakt crimineel gedrag veel overlast en schaadt op die manier de kwaliteit van het onderwijs. Er zijn legio preventieve maatregelen om criminaliteit op scholen tegen te gaan. Welke maatregelen prioriteit moeten krijgen, hangt echter af van de situatie waarin een school verkeert.

Voorlopig declareren scholen de kosten voor herstel aan schoolgebouwen bij het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Deze situatie is aan het veranderen vanwege de invoering van nieuwe bekostigingsstelsels. Dit betekent voor schoolbesturen een eigen budget voor de materiële kosten. Daaruit moeten ze onder meer de schade door vandalisme bekostigen. Deze grotere eigen verantwoordelijkheid maakt een eigen 'management view' van schoolbesturen noodzakelijk, die daarbinnen ook een doordacht beveiligingsplan moeten opstellen.

Op basis van het onlangs verschenen rapport 'Beveiliging van scholen' van Stichting Bouwresearch (SBR) is in dit artikel de planmatige preventie van criminaliteit beschreven.

Legio mogelijkheden

Er zijn legio mogelijkheden om in het onderwijs en beheer iets te doen aan de preventie van criminaliteit en vandalisme. Op vier terreinen kan de school activiteiten ontplooiën:

- *onderwijskundige maatregelen* gericht op de leerlingen;
- *taken voor het schoolmanagement*;
- *omgevingsgerichte maatregelen* (ouders, buurt, andere scholen en instanties);
- maatregelen in de sfeer van *beveiliging en bewaking*.

Verder in dit artikel meer over deze vier strategieën.

in kaart brengen

Analyse van het probleem

Allereerst is het namelijk essentieel het probleem goed in kaart te brengen. Zo heeft het weinig zin om het gebouw te voorzien van ingenieus hang- en sluitwerk, wanneer de daders in de eigen klaslokalen zijn te vinden. Omgekeerd kan de school van vandaliseprojecten voor leerlingen weinig financieel gewin verwachten als buitenstaanders de schade voornamelijk aanrichten.

Graffiti: een groot probleem.

Er zijn twee vragen die een school zichzelf moet stellen.

Vraag 1: overkomt onze school iets (inbraak, vandalisme, diefstal en brandstichting)?

Vraag 2: doen onze leerlingen iets dat niet mag (inbreken, vernielen, fikkie steken, overlast veroorzaken, vechten, diefstal)?

- Is het antwoord op beide vragen bevestigend, dan kunnen alle vier hierboven beschreven maatregelen preventief werken.
- Overkomt de school niets, maar doen leerlingen iets dat niet mag, dan hebben beveiligingsmaatregelen weinig zin, maar de overige drie maatregelen wel.
- Overkomt de school iets, maar doen de leerlingen niets, overweeg dan als school om beveiligings- en omge-

Taken voor het schoolmanagement.

vingsgerichte maatregelen door te voeren.

- Als de antwoorden op beide vragen nee zijn, dan is geen directe actie nodig, maar moet de school alert zijn op toekomstige ontwikkelingen.

Het is niet makkelijk de twee vragen uit de losse pols te beantwoorden. Voor vraag 1 is een goede schaderegistratie nodig. Voor vraag 2 zijn gegevens te verkrijgen bij de leerlingen zelf via kringgesprekken, het schrijven van opstellen en/of het houden van een enquête.

Merk op dat in veel situaties één of meer strategieën *niet* toegepast hoeven te worden. Met het goed en nauwkeurig analyseren van de situatie is op voorhand al aan te geven, dat bepaalde maatregelen niet effectief zullen zijn. Op die manier is veel tijd, geld en energie te besparen, die anders onnodig verloren gaat.

Met de twee, drie of vier strategieën die in een specifieke situatie prioriteit moeten krijgen, kan nu een beleid uitgezet worden. Elke strategie die in het betreffende geval prioriteit verdient, vormt in feite een hoofdstuktitel in het 'criminaliteitspreventieplan'.

Hieronder gaan we in op de hoofdlijnen van elk van de vier strategieën.

Strategie 1: onderwijskundige maatregelen

Veel scholen schenken in het onderwijs aandacht aan vandalisme in de vorm van speciale projecten. Zoals we al eerder konden concluderen uit de analyse, hebben vandaliseprojecten alleen zin als de school een redelijk aantal (potentiële) vernielers onder haar leerlingen telt.

Als dit het geval is en de school vandaliseprojecten gaat opzetten, hoeft niet opnieuw het wiel uitgevonden te worden. Het is raadzaam eerst enige informatie in te winnen en materiaal aan te vragen bij deskundigen. Adressen van instanties staan onder dit artikel.

Voor het opzetten van een eigen vandaliseproject is in het SBR-rapport een aantal bruikbare basisprincipes, ideeën en waarschuwingen beschreven.

Strategie 2: taken voor het schoolmanagement

Schoolcultuur

Een nadeel van schoolprojecten is, dat het leerlingen die een dergelijk project 'het meeste nodig hebben' niet of nauwelijks beïnvloedt. Daarom kan het verstandig zijn om ook te werken aan het verbeteren van de schoolcultuur en/of de onderlinge werkrelaties. Het aardige van zo'n aanpak is dat het zich niet alleen hoeft te richten op criminaliteit, maar ook op motivatie van leerlingen, spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten, verveling en agressie.

Een essentieel gevolg van een goed schoolklimaat is dat leerlingen onderwijzend personeel betrokken zijn op elkaar en op de school als geheel. En dat werkt binding en identificatie in de hand.

betrokken zijn op elkaar

Globaal gesproken zijn er drie terreinen waarop de school sfeerverbeteringen tot stand kan brengen:

- In de relatie tussen leerstof en leerlingen: bijvoorbeeld door het opzetten van voorzieningen voor uitgevallen lessen, huiswerkgroepen, opvang voor spijbelaars, begeleiding voor leerlingen die slecht kunnen meekomen of andere problemen hebben.
- In de relatie tussen leerlingen onderling en leerkrachten: een voorbeeld voor voortgezet onderwijs is een lesmodel conflicthantering. In een aantal lessen bespreekt de leerkracht met leerlingen hoe zij woede of onbehagen om kunnen zetten in niet-destructief gedrag.
- In de relatie tussen school en 'buitenwereld': scholen kunnen bijvoorbeeld open dagen, kennismakingsbijeenkomsten, samenwerkingsprojecten of na-schoolse activiteiten organiseren, waarbij naast leerlingen en onderwijzers/docenten ook de buurtbewoners en ouders welkom zijn.

Schoolreglement

De schoolcultuur en de werkrelaties zijn gebaat bij een helder schoolreglement.

In zo'n reglement moeten in ieder geval ook de rechten en plichten van de leerlingen vastgelegd worden. Hiermee telt de school dus expliciet normen. Het is dan ook van belang, dat vooraf de sancties bij normoverschrijdingen besproken en bekend zijn. De sancties moeten wel te handhaven zijn. Is dit niet mogelijk, dan hoeft de school de desbetreffende norm ook niet te stellen. Bijvoorbeeld bij schoolverzuim is goede registratie belangrijk, maar de grootste kunst is om op het verzuim prompt te reageren. De sancties kunnen uiteenlopen van een telefoontje, een uitbrander, straf of een knipoog. Tussen geen enkele reactie en een knipoog kan een wereld van verschil liggen.

Onderhoud en herstel

Een volgende taak van het schoolmanagement is het goed onderhouden van het gebouw en het snel herstellen van schade.

Onderzoek heeft uitgewezen dat een verwaarloosde omgeving en verwaarloosde objecten verdere vernielingen uitlokken.

Een snel en goed herstelbeleid is vaak door allerlei regels, procedures en formulieren die de (gemeentelijke) overheid eist moeilijk uit te voeren. Ondanks die soms langdurige procedures is het belangrijk om goed onderhoud en snel herstel krachtig na te streven.

Merken

Bij de bestrijding van diefstal kan het effectief zijn om goederen te merken door het onuitwisbaar (en bij schoolmaterialen veelal ook opvallend) aanbrengen van de naam van de school en de postcode.

Een gemerkt goed heeft het voordeel dat de kans op terugbezorging bij verlies of diefstal groter is.

Bij de afdeling Voorkoming Misdrijven van de plaatselijke politie is meer informatie verkrijgbaar over het merken van goederen.

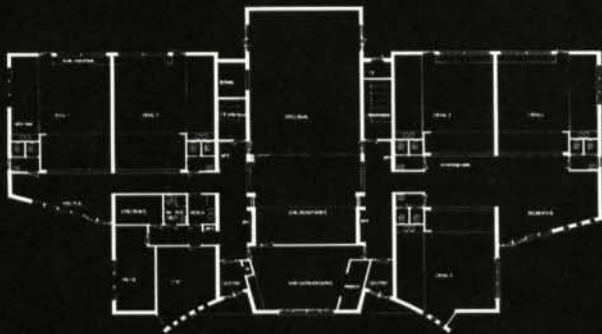
Strategie 3: omgevingsgerichte maatregelen

In de sociale sfeer is het vanzelfsprekend, dat de school goede contacten onderhoudt met de omgeving in de meest brede zin: ouders, buurtbewoners, andere scholen en diverse instanties.

Er bestaat een aantal voorbeelden van scholen die actief buurtbewoners bij de school betrekken, bijvoorbeeld via een brief, open dag en gesprekken. Daarbij vragen zij de buurtbewoners dan expliciet een oogje in het zeil te houden (politie of personeelslid bellen, zelf tegen het raam tikken). Positief effect gegarandeerd! Wanneer de contacten een continue basis hebben, is het wegebben van het effect te voorkomen.

ARCHITEKTEN- EN INGENIEURSBURO TREFFERS EN POLGAR BV

POSTBUS 37
2740 AA WADDINXVEEN
01829 - 4344

VAN DER HUCHT BASISCHOOL TE SOEST

VAN DER WAAL

**Ook bij scholenbouw
kan Bouwbedrijf Van der Waal
uw partner zijn bij:**

- **budgettaire ontwikkeling**
- **realisatie**
- **onderhoud**

Gerealiseerd in 1989/1990:

Basisschool De Springplank en basisschool Het Vianet
Opdrachtgever: Gemeente Vlaardingen
Architect: Bakema Zeydel Architecten, Rotterdam

Verbouwing Prof. Kohnstammeschool
Opdrachtgever: Gemeente Vlaardingen
Architect: Gemeentewerken Vlaardingen

Basisschool Eensrude
Opdrachtgever: Rijkshand R.K. Ouderwijs
Architect: Van Riel, Verbeek en Roozendaal B.V., Leiden

P.G. basisschool De Regardooij
Opdrachtgever: Gemeente Vlaardingen
Architect: Stuurman Partners B.V., Waddinxveen

O.B.S. De Springplank en de P.G. Joris de Witte School
Opdrachtgever: Gemeente Oegstgeest
Architect: Leo de Jonge Architecten B.V., Rotterdam

O.B.S. De Kring
Opdrachtgever: Gemeente Heiloo
Architect: Architectenburo Hoijman B.V., Den Haag

Meer informatie: telefoon 010-4351611 (Hr. H. v. Pelt)

DE GRUIJTER AMSTERDAM VAN DER JAGT

ARCHITEKTENBURO

De Gruijter Amsterdam Van der Jagt Architectenburo kent een aantal specialisaties waaronder het ontwerpen van scholen, zowel voor het Basisonderwijs, het Voortgezet onderwijs als het Universitair onderwijs. De afgelopen tien jaar realiseerden wij zowel nieuwbouw, uitbreiding als renovatie voor zestig scholen.

Uitgangspunten bij het maken van de ontwerpen

- * totstandbrengen van een ontwerp in nauwe samenwerking met de opdrachtgever/gebruiker op basis van een van te voren geformuleerd programma van eisen en wensen;
- * compactheid, korte looplijnen, relatief weinig geveloppervlak, onderhoudsarme materialen (lage jaarlijks terugkomende exploitatiekosten);
- * bouwen binnen een taakstellend budget.

Onderwijsgebouwen in ontwerpfase en in aanbouw

Amersfoort	nieuwbouw scholengemeenschap
Arnhem	algehele aanpassing en uitbreiding diverse basisscholen
Berkel-Enschot	nieuwbouw mavo school
Rotterdam	uitbreiding scholengemeenschap
Uden	nieuwbouw scholengemeenschap en sporthal
Wageningen	uitbreiding gebouw vakgroep Landbouw Universiteit

Onlangs gerealiseerd en in gebruik genomen

Best	8-klassige Gereformeerde basisschool
Ede	8-klassige Openbare basisschool
Ede	8-klassige Katholieke basisschool
Wolvega	6-klassige Protestant Christelijke basisschool
's Hertogenbosch	Streekschool Beroeps Begeleidend Onderwijs voor ca. 4400 leerlingen
Hoevelaken	scholengemeenschap met 31 lokalen

p.c. basisschool
Wolvega - 1990

Zijpendaalseweg 25, 6814 CC Arnhem
Telefoon 085-452451
Fax 085-430934

Ruiten: een kwetsbaar onderdeel van de school.

Strategie 4: beveiligingsmaatregelen

We kunnen een onderscheid maken naar:

- organisatorische maatregelen;
- bouwkundige maatregelen;
- elektronische maatregelen.

Het scala aan simpele en goedkope organisatorische maatregelen is eindeloos. Denk bijvoorbeeld aan goede afsluitprocedures (zelfs het stevigste slot is waardeloos als niemand het gebruikt), bezoekersafhandeling en dergelijke. Veel kan de school al bereiken als men de middelen waarmee criminaliteit en vandalisme worden gepleegd wegneemt. Zo kan het opruimen van de stenen die los rond de school liggen al heel wat kapotgegooide ruiten schelen; het opbergen van de ladder die op de speelplaats staat maakt het minder makkelijk om op het dak te klimmen en het dak te beschadigen.

Een bouwkundige maatregel om het ingooien van ruiten te voorkomen, is het toepassen van een tweede ruit van kunststof die voor de bestaande ruit wordt geplaatst. Om het bekladden van muren en andere oppervlakken te bemoeilijken kunnen scholen speciale anti-vandalisme coatings toepassen. De ruimte waarin foto-, televisie- en videoapparatuur staat opgeslagen, kan inbraakwerend worden gemaakt door

onder andere het plaatsen van een stalen of massieve triplex deur en een verankerend deurkozijn.

Elektronische signalering kan een oplossing zijn in scholen die regelmatig ongewenst bezoek krijgen van vandalen. Meestal brengt men de signaleringsapparatuur aan op die plaatsten die het 'bezoek' zeker zal passeren, zoals bijvoorbeeld de centrale hal van een school.

overdreven nadruk

De gouden regel is eerst de mogelijkheden voor organisatorische, dan de bouwkundige en als laatste pas de elektronische maatregelen te overwegen. Verder moeten elektronische maatregelen altijd ondersteund worden door de andere twee. Een typisch voorbeeld van geld weggooien is een overdreven nadruk op elektronica en verwaarlozing van bouwkundige en organisatorische maatregelen.

Totaalplan

Als de problematiek in kaart is gebracht en de preventiestrategieën gekozen zijn, moet de school een totaalplan maken waarin alle te nemen maatregelen

in hun onderlinge samenhang zijn terug te vinden: het zogeheten *criminaliteitspreventieplan*.

Het is aan te bevelen om met het conceptplan in de hand, of al eerder bij het maken van het plan, de politie en eventuele andere deskundigen te raadplegen.

Als het hier geschetste voorbereidingstraject is doorlopen, bestaat er een goede basis om tot het uitvoeren van preventieve maatregelen tegen criminaliteit op scholen over te gaan.

Adressen informatie/materiaal:

In uw eigen gemeente

- de politie (afdeling Voorkoming Misdrijven);
- de coördinator bestuurlijke preventie van criminaliteit (in 100 gemeenten bestaat zo'n functionaris; meestal is hij/zij gevestigd op het stadhuis);
- Bureau Halt (in vele gemeenten bestaat er een dergelijk bureau; informeer eventueel bij de politie).

Centrale instanties

Directie Criminaliteitspreventie,
Ministerie van Justitie
Postbus 20301, 2500 EH DEN HAAG
Telefoon;

- algemeen (070) 370 67 10
- documentatie (070) 370 65 55
- publikaties (070) 370 65 42

Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven

Postbus 20301, 2500 EH DEN HAAG
Telefoon (070) 370 65 19

Halt Nederland

Schiedamse Vest 89,
3012 BG ROTTERDAM
Telefoon (010) 412 43 09

Stichting Netwerk Coördinatoren Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit

Secretariaat: Mw. Overeem,
Postbus 1350,
3800 BJ AMERSFOORT
Telefoon (033) 69 44 43

Literatuur:

Rapport 'Beveiliging van gebouwen, deel 6: scholen' te verkrijgen bij:
Stichting Bouwresearch (SBR)
Postbus 20740
3001 JA ROTTERDAM
Tel (010) 411 72 76 / 412 35 28
Fax (010) 413 01 75

FUSIE MBO-INSTELLINGEN MAAKT HUISVESTINGS- BELEID NOODZAKELIJK

— drs. Sibö Arbeek —

De Streekschool 'de Voorde' en het Middelbaar Technisch Onderwijs in Zwolle zijn per 1 augustus 1990 bestuurlijk gefuseerd in het nieuwe College voor Beroepsonderwijs Zwolle. Maar de scholenfusie is nog niet rond, want dat hangt af van de WCBO-wet, die waarschijnlijk in augustus wordt bekrachtigd. Het College voor Beroepsonderwijs is één van de ongeveer 140 MBO-colleges die in het kader van de SVM-operatie gefuseerd zijn. Beleid maken is niet alleen noodzakelijk, maar ook knap lastig wanneer de beleidskaders veranderen. In dit artikel een managementvoorbeeld uit de MBO-praktijk, dat de spanning tussen schijn en werkelijkheid aangeeft.

Alle neuzen dezelfde kant op

Hans Leertouwer is lid van de centrale directie in ontwikkeling. Daarvoor was hij directeur van de MTS. De functie is pas definitief als de scholenfusie rond is. De Streekschool en het Middelbaar Technisch Onderwijs fungeren nog steeds als afzonderlijke scholen binnen het College voor Beroepsonderwijs. Dat zou cultuurproblemen kunnen opleveren, maar dat is in de praktijk niet het geval. Hans Leertouwer: 'We doen eigenlijk al net of het klaar is. De portefeuilles zijn door elkaar gegooid en we hebben een managementteam dat al voor het hele instituut werkt.'

dubbele pet op

Het management van het nieuwe College heeft het goed aangepakt. Onder leiding van het ICS volgden 14 beleidsmedewerkers een cursus met twee vraagstellingen: 'Voor welke huisvestingsvraagstukken zien we onszelf geplaatst?' en 'Hoe kijken we tegen elkaar aan in deze nieuwe situatie?'. Hans Leertouwer: 'Een uiterst nuttige ervaring; door zo'n cursus met elkaar te volgen leer je elkaar beter begrijpen en ben je in staat gezamenlijk aan de verdere ontwikkeling te werken.'

Jan Meijer, de huisvestingsmanager, vult aan: 'We kwamen er al snel uit. Het meest ideale zou een multi-sectoraal instituut zijn, inclusief de Streekschool. Je hebt dan een optimale onderwijskundige koppeling, realiseert deskundigheidsbevordering, bevordert doorstroming, de koppeling van deeltijd naar voltijdopleidingen en je versterkt het management.'

De opleidingen gingen begin '89 met elkaar om de tafel zitten. Het MTO fungeerde ook nog als bevoegd gezag van het KMBO en had de administratieve en detailhandel richting in huis. 'Dat waren goede gesprekken', stelt Hans Leertouwer, 'maar toch gaven de MEAO en het MDGO er de voorkeur aan zelfstandig te blijven. Aan zo'n multi-sectoraal instituut kleven natuurlijk ook nadelen; je raakt je eigen cultuur kwijt en bent daardoor misschien minder herkenbaar.'

eigen cultuur

Het MTO en de Streekschool gingen wel samen verder, omdat ze de onderwijskundige- en managementvoordelen groter vonden dan de eventuele nadelen. Ze vormen nu het College voor Beroepsonderwijs. Het nieuwe College is in zes gebouwen gehuisvest, die gelukkig redelijk dicht bij elkaar staan.

Het MTO en de Streekschool bieden een volledig opleidingsprogramma techniek aan. Het niet-technische gedeelte van de Streekschool heeft voldoende leerlingen om afzonderlijk te blijven bestaan, maar zou het mooist met de MEAO kunnen samengaan. Het nieuwe college wacht rustig af, totdat MEAO en MDGO zelf initiatieven nemen.

Het ontwikkelingsproces

Leertouwer vertelt verder over het ontwikkelingsproces: 'Op het moment dat de minister met de SVM-plannen kwam, hebben wij de mogelijkheden voor het MBO in Zwolle laten onderzoeken. Het bijzondere in Zwolle is namelijk dat we drie grote MBO-instituten hebben (MTO, MEAO EN MDGO) met elk meer dan 2000 leerlingen en daarnaast een streekschool met rond de 6000 leerlingen. Die scholen werden dus niet door het getal criterium gedwongen samen te werken'.

Het management is trots op de studierichting Luchtvaart.

Schijn en werkelijkheid

Hans Leertouwer koestert een wens, die hij tegelijkertijd als niet-reëel omschrijft: 'Het mooiste zou zijn, wanneer we een multi-sectorale unilokatie voor 16.000 leerlingen kregen in het centrum van de stad Zwolle, dicht bij het station. De gemeente heeft dezelfde wens en heeft al een bestemming gevonden. Op het gebied Hanzeland, vlakbij het nieuwe HBO instituut. Maar dat verhaal is alleen realistisch wanneer de ministeries er gezamenlijk een prestige-object van maken. De grond moet voor een gedeelte gesaneerd worden, de aansluitingen moeten goed zijn, er moeten goede busdiensten komen en er moet een heel duur gebouw op komen te staan.' Het management is realistisch en kijkt wat dichter bij huis, rond de eigen gebouwen. Ed Zandhuis, de financieel manager: 'We denken aan een uitbreiding van één van de hoofdgebouwen op de Veemarktlokatie die naast de school ligt. We liggen namelijk met onze zes gebouwen binnen een straal van drie kilometer van elkaar en vormen volgens de wet nu eigenlijk al een sectorale unilokatie. Zelfs het MDGO en de MEAO liggen vlakbij.'

Kritiek op het rijksbeleid

'Toen we met de SVM-operatie begonnen, spiegelde het ministerie ons voor dat we konden streven naar een multi-sectorale unilokatie, laat staan een sectorale unilokatie. Nieuwbouw dus, maar dat blijkt niet reëel te zijn. We begrijpen het ook wel; het ministerie zit ook met financiële beperkingen, zeker nu met de verplichtingenstop na de tussenbalans. Maar ze hadden in Zoetermeer toch kunnen berekenen dat de SVM-operatie een geweldige kosten- en bouwopgave tot gevolg zou hebben. Daar zijn ze kennelijk van geschrokken en hebben in feite nu in het Investeringsprogramma '92-'96 opgenomen, dat het streven naar een multi-sectorale unilokatie is verlegd naar een sectorale unilokatie en zelfs dat scholen die binnen een straal van drie kilometer van elkaar liggen ook een sectorale unilokatie vormen. Met die ene zin is het ministerie nu van een gigan-

Een mogelijke uitbreiding dicht bij huis.

tische bouwopgave af. En de instellingen zitten met het probleem.

We dreigen nu van een multi-sectorale unilokatie af te dalen naar een sectorale unilokatie en omdat we niet mogen bouwen naar een afdelingsgerichte concentratie in verschillende gebouwen. In dat laatste geval doorbreek je bestaande culturen, moet je je inventaris noodgedwongen scheiden en kun je je ruimten minder efficiënt gebruiken. Dat dwingt ons tot een scheiding van theorie en praktijk. 'sMorgens praktijk in het ene gebouw en 's middags theorie in het andere gebouw.' Maar juist die integratie van theorie en praktijk is in onze onderwijssoort zo belangrijk. Op deze manier dreigen alle voordelen van de sectorvorming middelbaar beroeps-onderwijs te verzanden.'

Geluk bij een ongeluk

In augustus van dit jaar start het College van Beroepsonderwijs met een nieuw grafisch lyceum dat op termijn 750 leerlingen zal tellen. Het bedrijfsleven wilde een grafisch MTO in de regio, dat goed op de wensen vanuit het bedrijfsleven zou aansluiten. Nieuwbouw voor het nieuwe grafische lyceum levert de mogelijkheid tot een sectorale clustering van technische vakken te komen. Daardoor kan het College op het Investeringsprogramma komen. En dat is niet alleen belangrijk vanwege onderwijskundige redenen, maar ook om organisatorische redenen, zoals bijvoorbeeld het bij elkaar plaatsen van de inventaris.

Hans Leertouwer: 'Zwolle is een groeistad en dat geldt zeker voor onze onderwijsinstellingen. In feite zitten we met een luxe-probleem. Ik zit al op een bezetting van 90% en het aantal leerlingen stijgt nog steeds. Daarom moeten we nieuwbouw hebben, we zitten vast. Er is nergens in de stad Zwolle een leegstaand gebouw te krijgen, alles zit vol.' Jan Meijer vult aan: 'De gemeente Zwolle bekijkt de onderwijshuisvestingssituatie nu integraal. Een groot-scheepse reshuffling van gebouwen kan misschien een oplossing voor nijpende accommodatieproblemen bieden. Op dit moment moeten we huren wanneer

Het College biedt onderwijs op maat.

we niet nieuw kunnen bouwen, maar ook dat levert een probleem op. We mogen in verband met de verplichtingenstop namelijk geen contracten afsluiten. Een laatste noodgreep is de bedrijfstijd op te rekken, maar dat is onderwijskundig moeilijk te verdedigen.' Nieuwbouw aan één van de hoofdvestigingen biedt het management een acceptabele oplossing.

En dan nog de wens

Ed Zandhuis, de financieel manager, heeft een duidelijke visie voor het MBO: 'Het economisch en juridisch eigendom moet overgaan naar de scholen. De scholen moeten een lump-sumvergoeding krijgen met zowel een personele als een materiële component. Met name die materiële lump-sumvergoeding moet voldoende zijn om op het niveau van scholen beleid mee te maken en niet budgettair neutraal, zoals de staatssecretaris voorstelt. De normeringscommissie heeft wat dat betreft een goed voorstel gedaan. We moeten in de toekomst zelfstandig de kapitaalmarkt op kunnen en daarvoor moeten we bedragen kunnen reserveren. Maar wat voor het HBO wel lukt, dreigt voor het MBO niet op te gaan en dat zou doodzonde zijn.'

Het College voor Beroepsonderwijs heeft een nieuw management dat beleid moet maken in een spannende tijd. De wens is nog steeds tot een multisectorale unilokatie te komen, maar de realiteit maakt beleid op korte en zelfs zeer korte termijn noodzakelijk. Binnen die beperking is een sectorale unilokatie het meest haalbaar, maar dan moet er volgens het management wel nieuwbouw komen in de vorm van een uitbreiding aan één van de hoofdgebouwen. De mooie schijn van een multi-sectorale unilokatie is verdronken door de werkelijkheid: vechten voor een sectorale unilokatie. Maar dan moet het College via het nieuwe grafischlyceum wel op het Investeringsprogramma '92-'96 komen.

elffers partners bv.
architectenburo

ontwerpt en draagt zorg
voor de realisatie van:

- nieuwbouw
- renovatie
- uitbreiding

van gebouwen in
alle sectoren van
het onderwijs

adviseert over:

- grondverwerving
- financiering
- contract vorming

behartigt systematisch

- onderhoud
- van schoolgebouwen
en -complexen.

rotterdam

meent 93
postbus 1719
telefoon
telefax

3011 JG
3000 BS
010-4143233
010-4048232

Makelaars in assurantiën Schlencker

Schlencker B.V. • Singel 323-347 • Postbus 465
1000 AL Amsterdam • Telefoon (020) 5516911
Telex 11868 snl nl • Telefax (020) 266633

Ook voor U

WINTERS

de juiste

bouwteampartner

Winters Bouwbedrijf bv

Prins Hendrikstraat 21
4835 PJ Breda
telefoon 076 653250

'WALLAGE MOET LONDO-GELDEN UITBETALEN'

Staatssecretaris Wallage moet de problemen oplossen die er zijn rondom het uitbetalen van de gelden waarmee de scholen moeten zien rond te komen. Zolang dat niet gebeurt zijn de onderwijsorganisaties niet van plan akkoorden met hem te sluiten over schaalvergroting in het basisonderwijs en over integratie van speciaal onderwijs en basisonderwijs. Dit zei mr. N.P. Dekker, van de Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs op een vergadering van besturen van protestants christelijke scholen. De overheid heeft een achterstand bij het uitbetalen van de zogenoemde Londo-gelden aan schoolbesturen van een half miljard gulden over de jaren 1985-1991. Daardoor komen op sommige plaatsen de schoolbesturen in de problemen. Het geld is bestemd voor exploitatie en onderhoud van de schoolgebouwen.

De staatssecretaris is niet alleen een slechte betaler, hij heeft ook een structureel tekort op de Londo-regeling, zo bleek uit de woorden van Dekker. Bij ongewijzigd beleid belooft dat tekort honderd miljoen gulden per jaar. Toegepaste bezuinigingen hebben al geleid tot forse klachten over vervuilde schoolgebouwen: er is niet meer voldoende geld voor schoonmaak.

Bron: Algemeen Dagblad april 1991

regionaal niveau intensiever gaan samenwerken. Het resultaat daarvan moet zijn dat zoveel mogelijk kinderen met leer- of gedragsproblemen op de eigen basisschool kunnen blijven. Nu gaan ruim 109.000 kinderen naar speciale scholen. Dat is meer dan 10 procent van het totale aantal leerlingen. Deze 'uitstoot' is het afgelopen jaar gegroeid. Organisaties van leerkrachten en schoolbesturen zijn het met de aanpak van Wallage eens. Zij willen echter dat de staatssecretaris vooraf investeert in het verbeteren van de opvangmogelijkheden van het basisonderwijs. Wallage heeft de komende jaren geld beschikbaar, als er inderdaad minder kinderen naar het - duurder - speciaal onderwijs gaan. De bewindsman werd echter dit jaar met een forsere groei van het speciaal onderwijs geconfronteerd dan waar in de meerjarenramingen op was gerekend. Daarnaast willen de schoolbesturen nu regelen dat re niet verder wordt bezuinigd op de exploitatievergoeding voor het basisonderwijs. Wallage kampte in deze zogenoemde Londo-regeling met een tekort van vierhonderd miljoen gulden. Daarvan is 350 miljoen gedekt, maar er resteert een bezuinigingspost van ongeveer vijftig miljoen gulden die nog moet worden ingevuld. Ook willen de besturen de zekerheid dat besparingen door schaalvergroting in het onderwijs weer terugkomen bij de scholen.

Het overleg wordt voortgezet. Intussen bekijkt het Ministerie van Onderwijs of er een oplossing voor het financiële probleem kan worden gevonden.

Bron: de Volkskrant, 13 april 1991

AFREMMEN SPECIAAL ONDERWIJS LOOPT VAST OP VOORFINANCIERING

De voorstellen om de groei van het speciaal onderwijs te beteugelen, lopen vast op de financiering. Het Ministerie van Onderwijs en de onderwijsorganisaties zijn het tijdens overleg in Soest weliswaar eens geworden over de aanpak. Maar over de voorinvestering voor verbetering van het basisonderwijs, die volgens de organisaties nodig is, konden ze geen overeenstemming bereiken.

Staatssecretaris Wallage van Onderwijs wil dat scholen voor basis- en speciaal onderwijs op

NIEUWE VOORZIENINGEN-STRUCTUUR VOOR M.B.O. VASTGESTELD

De fase van de sectorvorming binnen het SVM-plan (sectorvorming en vernieuwing van het middelbaar beroepsonderwijs) is op 28 maart officieel afgerond met de vaststelling van het Plan van Spreiding en Situering SVM. Het plan, dat op 1 augustus 1991 in werking moet treden, is door staatssecretaris Wallage aan de Tweede Kamer aangeboden. De vaststelling van het plan vormt de afronding van één van de grootste herschikkingsoperaties binnen het onderwijs: bijna 400 m.b.o.-scholen zijn opgegaan in

143 voor het merendeel nieuwe brede m.b.o.-instellingen.

Bij de vaststelling van het plan gaat het om een onderwijssoort waaraan zo'n 270.000 leerlingen deelnemen. Er zijn bijna 400 instellingen met ongeveer 15.000 voltijd-formatieplaatsen bij betrokken geweest. Jaarlijks gaat er binnen deze onderwijssoort ruim 1,5 miljard gulden om.

In 1987 zijn met het uitbrengen van de hoofddlijnnootitie-SVM de uitgangspunten voor het toekomstige middelbaar beroepsonderwijs (m.b.o.) vastgesteld. Binnen drie jaar zou zowel het wetgevings- als het fusietraject afgelegd moeten zijn. Door de regeringswisseling is het tijdschema met één jaar verschoven. Gedurende die periode heeft het middelbaar beroepsonderwijs zelf met voortvarendheid gewerkt aan de totstandkoming van brede en sterke m.b.o.-instellingen. Dat proces is door de Tweede Kamer gesteund door vooruitlopend op de vaststelling van het Plan van Spreiding en Situering in te stemmen met het Fusieplan SVM (maart 1990). Het fusieproces tussen scholen die toen reeds aan de fusievoorwaarden voldeden, kon hierdoor ongestoord verder verlopen. De voorwaarden voor plaatsing in zowel het Fusieplan als het Plan van Spreiding en Situering waren de volgende:

- scholen moeten op 1 augustus 1994 een omvang van tenminste 600 leerlingen hebben;
- het relevante k.m.b.o. (kort middelbaar beroepsonderwijs) in de regio moet worden opgenomen;
- het moet passen in een evenwichtig geheel van onderwijsvoorzieningen.

Met de vaststelling van het plan wordt aangegeven welke m.b.o.-instellingen onder de SVM-wet voor bekostiging in aanmerking komen, welke nevenvestigingen zijn toegestaan en welke signatuur de betreffende instelling voert. Behalve indicatieve prognoses en overgangsbepalingen is ook het onderwijsaanbod opgenomen dat de betreffende instellingen mogen verzorgen.

Korte m.b.o.-opleidingen

Ondanks het gewenste concentratiebeleid, kan binnen de SVM-wetgeving bij wijze van uitzondering worden toegestaan dat een school meer dan één vestigingsplaats heeft. In dat geval bestaat de school uit een hoofdvestiging en een of meer nevenvestigingen. Overeenkomstig de wens van de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris de mogelijkheid geopend om op nevenvestigingen een aanbod van korte opleidingen te realiseren. Dit aanbod

mag alleen worden verzorgd als het overeenkomt met de daar aanwezige lange opleidingen, ook wanneer dit zou leiden tot een aanbod van korte opleidingen die reeds op de hoofdvestiging aanwezig zijn. Voor korte opleidingen is daarmee het uitgangspunt, waarbij dubbelaanbod niet is toegestaan, genuanceerd.

Bron: Staatscourant april 1991

VOORLICHTING VANDALISME IN KLAS FAALT

Voorlichting in de klas over vandalisme in de vorm van korte campagnes heeft nauwelijks effect op de vernielzucht van jongeren. In sommige gevallen leidden speciale projecten zelfs tot meer vernielingen.

Deze conclusie trekt de sociologe M. umbert die aan de universiteit Twente is gepromoveerd op een onderzoek naar de effecten van voorlichting over vandalisme. Humbert volgde een aantal zogenoemde anti-vandaliseprojecten op acht scholen in Enschede en onderzocht ook het vernielgedrag onder jongeren.

De voorlichting werd gegeven door docenten en besloeg steeds een korte periode. Van de jongens pleegt gemiddeld 45 procent regelmatig vernielingen, terwijl 25 procent van de meisjes zegt 'wel een iets te vernielen'. De sociologe stelde nog eens vast dat er tussen jongeren in het voortgezet onderwijs opmerkelijke verschillen bestaan: in het lager beroepsonderwijs pleegt 43 procent van de leerlingen vernielingen, op de MAVO is dat 38 procent en op HAVO/VWO-scholen zakt dat percentage naar 26 procent.

De waarden die de jongeren van huis uit meekrijgen is volgens de onderzoeker gedeeltelijk bepalend voor het succes van voorlichtingsprojecten. Maar sterker is de invloed van vrienden op het vernielgedrag. Het vandalisme bleek na de voorlichtingscampagnes niet afgenomen. 'Kennelijk leidt deze voorlichting niet tot enige gedragsverandering', concludeert de onderzoeker. De kennis over de gevolgen van vernielingen bleek evenmin toenomen na de projecten. Het percentage incidentele vernielingen steeg tijdens het onderzoek.

Bron: NRC-Handelsblad april 1991

DOORSTROOM- PROFIELEN MOETEN LEERLING MEER KANS OP SUCCES BIEDEN IN HOGER ONDERWIJS

Zowel voor h.a.v.o. als voor v.w.o. worden vier doorstroomprofielen ontwikkeld. Dit betekent een beperking van de vrijheid van pakketkeuze voor de leerling, maar biedt hem of haar wel een steviger basis voor succes in het hoger onderwijs. Dat staat in de nota 'Profiel van de tweede fase voortgezet onderwijs', die de ministerraad op 12 april heeft vastgesteld ter bespreking met het onderwijs-overleg en het Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening. In de nota doet staatssecretaris Wallage voorstellen voor een betere toerusting van scholen en leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs. De nota omvat vier hoofdpunten: optimale toerusting door profilering, verbetering van determinatie en aansluiting van de eerste op de tweede fase, het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en meer ruimte voor scholen.

Meer ruimte voor scholen

Verbetering van de toerusting van leerlingen, de voorbereiding van leerlingen tijdens de eerste fase op de tweede fase en de zorg voor alle leerlingen ongeacht hun afkomst en aanleg vormen belangrijke opgaven voor het onderwijs. Docenten en schoolleiding vervullen hierin een centrale rol en zullen zoveel mogelijk eigen beleidsruimte moeten hebben om genoemde hoofdpunten van het beleid voor de komende jaren te realiseren. Een voortgaand beleid gericht op de herwaardering van het leraarsberoep past ook in dit kader.

Allereerst zal de behandelingsvrijheid van scholen worden bevorderd door zowel de wijze van bekostiging te veranderen (lump-sum voor het m.b.o. en het formatiebudgetsysteem voor het h.a.v.o./v.w.o.) als de inrichtingsvoorschriften aan te passen. Voor h.a.v.o. en v.w.o. wordt voorgesteld met de introductie van doorstroomprofielen de urenvoorschriften te herzien. In plaats van de relatieve omvang van vakken te omschrijven in termen van hoeveelheden te volgen lessen (van 50 minuten elk) vormt de studietijd van de leerling uitgangspunt en worden de (deel)vakken omschreven in termen van studielast van de leerling. Om deze grotere zelfstandigheid

invulling te kunnen geven moeten scholen de mogelijkheid hebben de deskundigheid van docenten en schoolleiding te verhogen. Het nascholingsbudget zal geleidelijk vanaf 1992 geheel aan de school zelf toevallen.

In verband met de noodzakelijke deskundigheidsvergroting op korte termijn zal de overheid een extra financiële impuls hieraan geven, naast de bijdragen daaraan van alle betrokkenen zelf. Ook de inzet van middelen voor bepaalde doelgroepen wordt de scholen meer in handen gegeven. Vanuit het oogpunt van toenemende autonomie is het gewenst dat scholen verantwoording afleggen over hun onderwijsproces. Per 1 augustus 1991, als de svm-wet van kracht wordt, wordt van m.b.o.-scholen een jaarverslag verlangd. Dit zal ook in het l.b.o., m.a.v.o., h.a.v.o. en v.w.o. worden ingevoerd. Een onafhankelijk bureau zal worden gevraagd een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden (en beperkingen) van bekostigingsprikkel. Het besluit van de ministerraad betekent dat de staatssecretaris over de nota op de gebruikelijke wijze met alle betrokken organisaties in het onderwijs overleg kan gaan voeren. Op 16 april brengt staatssecretaris Wallage officieel de nota uit en start een overleg- en adviesronde.

Bron: Staatscourant 72, april 1991

WALLAGE GARANDEERT BEKOSTIGING SCHOLEN AVO, VWO EN LBO

Staatssecretaris Wallage van Onderwijs en Wetenschappen geeft de garantie dat op grond van de stelselwijziging de rijksuitgaven voor materiële vergoeding voor AVO, VWO en LBO na 1 januari 1991 in ieder geval niet lager worden dan de huidige uitgaven. De zogeheten overschrijdingsregeling die voorgesteld is voor het LBO wordt beperkt tot een doorvergoeding per schoolsoort. Dat houdt bijvoorbeeld in dat extra bedragen die een gemeente uitgeeft aan een openbare LTS alleen worden doorvergoed aan andere bijzondere LTO-scholen in dezelfde gemeente. Dit schrijft de staatssecretaris op 19 april mede namens minister Bukman van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, aan de Tweede Kamer in de nadere memorie van antwoord Herzie-

ning Bekostiging en een tegelijkertijd verzonden derde nota van wijziging op het wetsvoorstel.

Per 1 januari is een overgangsregeling gepland naar een genormeerd bekostigingsstelsel voor het AVO, VWO en LBO. Staatssecretaris Wallage houdt vast aan een budgettair neutrale invoering daarvan. In de schriftelijke reacties op het wetsvoorstel spraken de Tweede-Kamerfracties de vrees uit dat het totaal van de vergoedingen de komende jaren omlaag gaan. In de nadere memorie van antwoord schrijft de staatssecretaris dat het totaal van de daadwerkelijke uitgaven voor de materiële exploitatie in 1990 bij de invoering van de herziening bekostiging voortgezet onderwijs als uitgangspunt wordt gehanteerd. Dit betekent dat het totaal van de uitgaven van de rijksoverheid in dat jaar op grond van het bestaande systeem voor de materiële exploitatie voor de VWO, AVO en LBO-scholen als garantie geldt. Uiteraard kunnen hogere of lager leerlingenaantallen wel verhoging of verlaging van de vergoedingsbedragen tot gevolg hebben.

Overschrijdingsregeling

Voor het AVO en VWO geldt op dit moment een zogeheten overschrijdingsregeling. Als de gemeente, als bevoegd gezag van een openbare school, extra geld – bovenop de rijksvergoeding – besteedt aan het openbaar onderwijs, is zij verplicht dit-zelfde bedrag door te vergoeden aan bijzondere scholen van dezelfde soort. In het wetsvoorstel heeft de staatssecretaris voorgesteld deze overschrijdingsregeling ook in te voeren voor het LVO en MBO. In de derde nota van wijziging wordt nu voorgesteld de regeling voor het LBO te beperken tot scholen van dezelfde soort. Door deze beperking worden de gemeentelijke budgetten niet onredelijk zwaar belast. Het is de bedoeling de overschrijdingsregeling voor het LBO en MBO per 1 januari 1996 in te voeren. De planning is dat de MBO-scholen per 1 augustus 1991 overgaan op lumpsumfinanciering voor de personele kosten. Dit gebeurt met een tijdelijke regeling omdat het wetsvoorstel Herziening bekostiging voortgezet onderwijs dan nog niet is afgehandeld. In de nadere memorie van antwoord reageert staatssecretaris Wallage ook op het advies van de Normeringscommissie (de 'commissie-Kolthoff') over de materiële vergoeding voor het MBO. De normeringscommissie adviseert de berekening van de materiële vergoeding op meer 'gebouwindicatoren' te baseren dan alleen de aantallen vierkan-

te meters. Volgens de staatssecretaris is uit berekeningen bij het MBO gebleken dat het opnemen van meer indicatoren niet noodzakelijk is. Ook is hij niet van plan een extra vergoeding toe te kennen voor dislocatiekosten, omdat dislocaties al worden meegeteld bij het daadwerkelijke aantal vierkante meters vloeroppervlakte van een school. Voorwaarde is wel dat de uitgaven voorafgaand aan het bekostigingsjaar bekend zijn. Bron:

de Staatscourant, 22 april 1991

WET EN WERKING

TWEDE KAMER AKKOORD MET WETSVOORSTEL BEPERKING GRONDKOSTEN- VERGOEDING

De Tweede Kamer gaat akkoord met een wetsvoorstel van staatssecretaris Wallage van onderwijs en wetenschappen om de grondkostenvergoeding aan de gemeenten te beperken tot de rentevergoeding. Dat betekent dat de aflossingscomponent vervalt.

Aan de andere kant kunnen de gemeenten profijt hebben van de grondwaardestijging, omdat grond en schoolgebouw naar de gemeente gaan als de onderwijsbestemming ophoudt. Het wetsvoorstel moet nog door de Eerste Kamer worden behandeld.

Het wetsvoorstel vloeit voort uit bezuinigingsvoorstellen op het gebied van het basisonderwijs die zijn opgenomen in de begroting 1991. Daarin stond dat met ingang van 1991 de aflossing van de grondkosten niet langer wordt vergoed en vanaf 1992 de rente ook niet meer. Ter compensatie zou veertig jaar lang de rente en aflossing van het gebouw worden doorvergoed en zou de overschrijdingsregeling voor het bijzonder onderwijs worden aangepast. Inmiddels is overleg gestart met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in het kader van de bestuurlijke afspraken die in 1990 zijn gemaakt. Begin november 1990 is afgesproken dat de VNG akkoord gaat met de maatregel voor 1991, maar dat het laten vervallen van de rentevergoeding vanaf 1991 wordt 'heroverwogen', niet wat de financiële taakstelling betreft,

maar inhoudelijk. Bovendien zijn de bezuinigingen op de materiële vergoeding onderwerp van het overleg.

Ingangsdatum

Bij de bespreking van het wetsvoorstel haakten alle fracties in op een incidenteel probleem dat met de ingangsdatum van de wet te maken heeft. De oorspronkelijke planning was, dat 1 januari 1991 de ingangsdatum zou zijn. Omdat de behandeling nog loopt, en de wet niet met terugwerkende kracht zal worden ingevoerd, wordt de aflossing van de grondkosten nog steeds vergoed. Daarbij gaat het om bijna vier miljoen gulden per maand, dus als het bij drie maanden blijft ongeveer twaalf miljoen gulden waarmee in de begroting 1991 geen rekening is gehouden.

Staatssecretaris Wallage overwoog dat te betalen uit het budget voor de uitvoering van Weer Samen naar School, omdat ook daarover het overleg voorlopig nog niet is afgerond. Na het kamerbrede verzet daartegen zegde hij toe dat hij zich zou inspannen om dit budget te ontzien, zodat dat geld kan worden gebruikt voor voorzieningen en projecten om kinderen in het reguliere onderwijs op te vangen.

Wallage vond wel dat de fracties er zich wat gemakkelijk van af maakten, door aan te geven welk budget niet mag worden gebruikt, maar geen alternatieven aan te dragen. Daarnaast wees hij op het overleg met het Ministerie van Financiën over de taakstelling voor 1991 in het kader van de Tussenbalans. 'Het is niet helemaal uitgesloten dat, als gevolg van dit overleg, incidentele posten op onze begroting moeten worden geblokkeerd om het forse bedrag - meer dan vierhonderd miljoen gulden - in te vullen'.

Overschrijdingsregeling

In het algemeen kon de staatssecretaris constateren dat er in de Tweede Kamer begrip was voor de noodzakelijke bezuinigingen en de gekozen vorm daarvoor. De inzet bij de maatregelen was dat, als het enigszins kan, de gang van zaken in de klas er niet door zou worden beïnvloed. De opbrengst van de maatregel voor de Rijksbegroting is op jaarbasis 46,5 miljoen gulden.

Verskillende fracties stelden vragen over de overschrijdingsregeling. De staatssecretaris daarover: 'Ik heb niets toe te voegen aan wat er in de begroting en in de mondelinge gedachtenwisseling naar voren is gebracht. Het is een compenserende optie, en ik weet dat daarover in dit huis verschillend wordt gedacht. Dit zal nadruk-

kkelijk aan bod komen in het gesprek met de VNG en met de besturenorganisaties.' Over de voortgang van het overleg meldde hij dat het technisch overleg inmiddels wordt gevoerd. Nadat het bestuurlijk overleg ook is afgerond zal hij de Kamer - hopelijk voor de zomer - rapporteren over de uitkomsten.

Bron: Uitleg nr. 9, maart 1991

NIEUWE PUBLIKATIES

ISO WERK DOOR

Het project Intensivering door Onderwijsinstellingen (ISO) realiseert contract-onderwijs voor werkloze (of met werkloosheid bedreigde) docenten met de bedoeling ze uit te plaatsen. Ruim 18.000 personen zijn in totaliteit bij het ISO-project betrokken geweest. Het bedrijfs-economisch rendement is meer dan positief. Medio 1991 hebben 2000 tot 2300 docenten een nieuwe baan.

In 2,5 jaar tijd hebben ruim 14.500 docenten uit het voortgezet onderwijs een ISO-opleiding of seminar gevolgd. Onderwijs en bedrijfsleven op regionale schaal blijken volgens de gehanteerde ISO-methode in staat meer en beter met elkaar samen te werken. Door een massaal scholingsprogramma is een cultuurverandering op ganggebracht die zeker in de komende jaren een positieve doorwerking zal hebben op de inhoud en gerichtheid van het regulier onderwijs. Uiteraard heeft contractonderwijs op grote schaal ook gevolgen voor de huisvesting en het gebruik ervan. In een volgend School-domeinnummer komen we hierop terug.

Het eindrapport 'ISO werkt door' is verkrijgbaar bij het bureau voor human resource management Riphagen, Reicke de Vos, Postbus 87786 2508 DD Den Haag. Telefoon: 070-3505932.

ICS BIBLIOTHEEK

Het NMP-plus heeft

binnen de scholenbouwwereld een interessant rapport opgeleverd: 'Kennisoeverdracht milieuvriendelijk schoolgebouwen' van ingenieurbureau Van Beek uit Arnhem. Daarin wordt onder andere gesteld dat het met het zogenaamde ketenbeheer (= beheer van het produktketen: grondstofproductieprocesproduct-afval) nogal minnetjes gesteld is in de praktijk van de scholenbouw. Geen onwil maar onkunde ligt hieraan ten grondslag. Om deze lacune op te vullen zijn onderstaande publicaties van belang.

Stichting Bouwresearch heeft twee brochures uitgebracht, die juist voor dit aspect van het milieubeleid een hulpmiddel kunnen zijn. Om het hergebruik van materialen te bevorderen, dient het bouwbedrijf al op de bouwplaats het afval zoveel mogelijk te scheiden. De 'Bouwafvalstoffengids' geeft een korte samenvatting van het wettelijk kader aan: Wet chemische afvalstoffen, de Afvalstoffenwet, de Wet gevaarlijke stoffen en de Wet bodembescherming. Daarna volgt een beschrijving van de mogelijkheden voor hergebruik en de daarbij geldende voorwaarden. Scholen weten dus waarvoor ze al die moeite doen. In het Afvalstoffenoverzicht is over alle afvalstoffen die in de bouw kunnen voorkomen informatie te vinden over gescheiden opslag, vervoer, inzameling, bewerking en verwerking. Dit overzicht verwijst naar lijsten met adressen van afvalverwerkende bedrijven. De andere brochure van Stichting Bouwresearch met de optimistische titel 'Scheiding bouwafval loont!' geeft inzicht in het prijskaartje dat aan het scheiden van afval hangt. Naast een positief milieumotivatie van bouwbedrijven wijst de schrijver op de lagere bouwkosten wanneer er minder materiaal wordt verspild. Immers: - direct hergebruik van materiaal werkt kostenbesparend; - metaalfracties leveren geld op; - stortplaatsen accepteren niet zo maar elk afval, zij berekenen een prijs wanneer zijzelf het afval moeten scheiden; dus kunnen scholen het beter zelf doen; - tegenover het huren van extra containers staat een betere vullingsgraad zodat er over het geheel genomen relatief weinig containers nodig zijn. Wanneer het milieuvriendelijk bouwen en/of verbouwen zich ook uitstrekt op het ketenbeheer zijn er nog interessante lessen te geven in het kader van de milieueducatie op de bouwplaats van het eigen schoolgebouw. 'Scheiding bouwafval loont!' / P.W. van Oppen.-Rotterdam: SBR, 1991-24 p. -(SBR; 230a); Bouwafvalstoffengids / A.J. Kamp. Rotterdam: SBR, 1991.-109 p. -(SBR; 230b).

SCHOOL DOMEIN

Maandblad over schoolgebouwen, inrichting, beheer en onderhoud

Hoofdredactie:
drs. Sibbo Arbeek

Redactieteam:
ir. Mies ten Grotenhuis-Zeeman
drs. ing. Herman Jagtman
ir. Deen Schut
drs. Alice Veenendaal
Iris van Musscher

Redactieraad:
drs. P. Akkerman (voorzitter)
drs. H.R. Bontekoe
dhr. R.C.J.J. Brouwer
drs. G.J. Engelen
drs. A.C. Toet
drs. G. van Ton

Redactie en administratie:
Informatie & Advies Centrum
Schoolaccommodaties
Bleulandweg I-A
Postbus 282
2800 AG Gouda
Tel. 01820 - 75200
Fax. 01820 - 75201

Abonnement:
f 89,- per jaar/acht nummers
Het abonnementsjaar start in september.

Beëindiging abonnement:
Abonnementen kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Adreswijziging:
Bij wijziging van naam en/of adres verzoeken wij u de verzendwikkels, met abonnementsnummer met het juiste adres toe te zenden.

Vormgeving (basisconcept):
Dirk Mostert Advertising

Foto's en illustraties:
ICS, tenzij anders vermeld

Grafische productie:
Drukkerij Groenendijk b.v.
Rotterdam

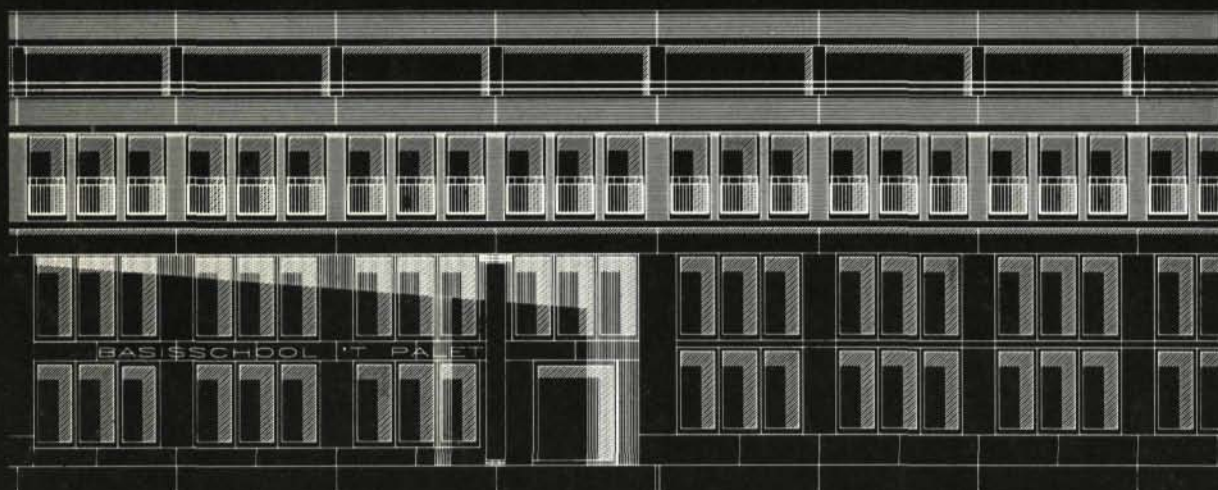
Advertenties:
Acqui'Media, Postbus 2776,
6030 AB Nederweert
telefoon: 04951 - 26595.

ARCHITEKTEN- EN INGENIEURSBURO TREFFERS EN POLGAR BV

POSTBUS 37

2740 AA WADDINXVEEN

01829 - 4344

gevelfragment basisschool 't palet vaillantlaan den haag